

Збірник наукових матеріалів
XXXIII Міжнародної науково-практичної
інтернет - конференції
el-conf.com.ua

«ВЕРЕСНЕВІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ»

16 вересня 2019 року

Частина 3

м. Вінниця

Вересневі наукові читання, XXXIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Вінниця, 16 вересня 2019 року. – Ч.3, с. 86.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей XXXIII Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції «Вересневі наукові читання», 16 вересня 2019 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
2018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

Історичні науки

- Рапопорт В.Д.* ПОГРОМИ В УКРАЇНІ. ЄВРЕЙСЬКІ ПОГРОМИ..... 5
- Шкварчук О.О.* ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ГЕОРГІЯ ІВАНОВИЧА ХОДОРОВСЬКОГО – ЛІКАРЯ, ВЧЕНОГО, ПОЛІТИКА, ДИПЛОМАТА, ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА..... 13

Політичні науки

- Барна О.* ГЕНЕЗА ПРОТЕКЦІОНІСТСЬКОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ У ФРАНЦІЇ..... 19
- Ващенко А.С.* ГРОМАДЯНСЬКЕ НЕПОКОРА ЯК ФОРМА ПРОЯВУ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО ТА ПОЛІТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВ 23

Соціологічні науки

- Гричанюк О.В., Васильєва О.С.* ДЕКОРУВАННЯ ТА СИМВОЛІКА ШКІЛЬНОГО ФОРМЕНОГО ОДЯГУ 27
- Ищенко Є.Д.* ВАЖЛИВА РОЛЬ ПСИХОЛОГА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ 30

Філологічні науки

- Кузьменко Я.Ю.* ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНШОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ..... 33
- Кучерук В.М.* КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ 35
- Окунькова Л.О., Карасова Д.А.* КРЕАТИВНЕ МОВЛЕННЯ ЯК СПОСІБ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ 39
- Прокопенко А.М.* ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ АКТУАЛІЗАЦІЇ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У ПОВІСТІ Р. ДАЛА «ЧАРЛІ ТА ШОКОЛАДНА ФАБРИКА» 42
- Суворова Л.К.* БЕСТІАРНА СИМВОЛІКА У МАЛІЙ ПРОЗІ РАННЬОГО УКРАЇНСЬКОГО МОДЕРНІЗМУ 45
- Теліцина М.Е.* ВИБАЧЕННЯ У ЛІНГВІСТИЧНОМУ ВИМІРІ НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОЇ ПРОЗИ 57
- Тетеріна О.Б.* ДАНТЕ Й УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА: ПРОБЛЕМИ РЕЦЕПЦІЇ В ОСМИСЛЕННІ Ю.БОЙКА-БЛОХИНА..... 62

Гусак П.Р. МЕЛХІСЕДЕК: ДОКАЗ ІСНУВАННЯ ПЕРВІСНОГО МОНО-ТЕЇЗМУ (Філософсько-герменевтичний коментар до Бут 14, 18-20) 65

Юридичні науки

Кіріченко С.А. ДЕРЖАВНА ТАЄМНИЦЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЕСТОНІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ 68

Miakota O.V. ACTIVITIES OF THE STATE BUREAU OF INVESTIGATION IN UKRAINE 72

Пишняк Я.В. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У БОРОТЬБІ З ФІНАНСУВАННЯМ ТЕРОРИЗМУ 75

Яценко В.Г. РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВЧОГО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЛІС» 82

ПОГРОМИ В УКРАЇНІ. ЄВРЕЙСЬКІ ПОГРОМИ

Рапопорт В.Д.

*студентка факультету економіки,
бізнесу та міжнародних відносин
Університет митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна*

Головним, фундаментальним правом кожної людини є невід'ємне право на життя. Однак у контексті періоду, що розглядається, це право часто порушували, а цінність людського життя нівелювали. Таке становище стало можливим під час Першої світової війни та Української революції 1917-1921 рр., які на території України характеризувалися особливими драматизмом та жорстокістю. Найганебнішою сторінкою означеного періоду стали єврейські погроми, які здійснювали представники різних влад і політичних сил, що діяли в Україні.

Проблема єврейських погромів, спричинених сукупністю історичних стереотипів, соціально-економічних суперечностей та антагонізмів, є надзвичайно складною для вивчення. Наявні дослідження означеного явища мають широкий діапазон: від повного заперечення участі українців у погромному русі до намагання цілковито перекласти провину за антиєврейські ексцеси на учасників українського національно-визвольного табору. Правда ж полягає в тому, що до єврейських погромів вдавалися представники всіх влад і політичних сил, які діяли в Україні впродовж 1917-1921 рр.

Серед досліджень, в яких відносно комплексно та об'єктивно проаналізовано антиєврейський погромний рух, варто назвати праці Т. Гунчака, С. Гусєва-Оренбурзького, В. Іваниса, В. Сергійчука, І. Чериковера, О. Шульгина та ін. Автори більшості з них свої твердження ілюстрували значною кількістю раніш невідомих архівних документів, які дають змогу з'ясувати причини, наслідки та імена винуватців трагічних подій.

Дані про причини і передумови єврейських погромів відображено в працях О. Брика, О. Будніцького, Т. Гунчака, І. Мазепи, В. Сергійчука, Д. Фран-

келя, П. Христюка, І. Чериковера, О. Шульгіна, Я. Грицака та ін. Більшість із дослідників погоджувалася, що головною причиною погромного руху була анархія, спричинена агресією російських більшовиків.

Погроми євреїв в Україні ставали дуже гострим і важливим питанням, тому що вони стосувалися не лише євреїв, а і українців. В Україні революція набувала характеру патріотичного і національного, на відміну від Росії, де все було навпаки. Українці бачили, що відбувалося в Україні і намагалися ізолюватися. Чужинці, вороже ставилися до України і саме тому вони підтримували більшовицькі ідеї. Симон Петлюра передбачав анархію та перегрупував війська так, щоб на південно-західному і румунському фронтах були українські армії замість російських. Коли більшовики 1917 році прийшли до влади і розірвали фронт, вони спричинили демобілізацію. Уряд не мав більше засобів тримати фронт. Російські солдати повертаючись в Росію чинили погроми, захоплювали міста та містечка та грабували людей. За наказом Петлюри у листопаді-грудні 1917 року, українські війська оточували всі скупчення російських солдат, обеззброювали і відправляли на інший бік кордону. У січні 1918 року війська Миколая Криленка і Михайло Муравйова захопили перший раз Україну. Разом з страшними грабуваннями та вбивствами погіршувався стан анархії, який припинив тільки прихід німців. Але не дивлячись ні на які умови, укладені з Українським Урядом, німці поводитися як у завойованій країні. Їм потрібні були: зерно, цукор та вся провізія. У 1918 році Уряд Директорії скинув гетьмана Павла Скоропадського, тому що він не приймав ніяких заходів проти німців. Директорія увійшла до Києва, але не протрималася там довго. Знову почалася війна з Радянською Росією. Це був найгірший період. Люди ставали дуже жорстокими. Справжнє нищення поглинуло колись багату Україну.

Іншою причиною погромів є те, що релігія, звички, праця українців і євреїв були різними і протистояли одне одному. Євреї завжди були чимось на зразок управителів у землевласників, це викликало у українців антипатію до євреїв. Як вважав В. Винниченком: «основні причини цього жахливого,

ганебного явища полягають насамперед у віковій темноті, забитості й намученості народніх (з них же особливо селянських) мас. Цєю темнотою завсігди користувалися соціальні злочинці ще за царських часів. Це був (та є ще й досі, на жаль!) постійний, страшний резервуар темної муки, гніву й обурення мас на ті соціальні кривди, які віками збиралися в душі народа. І не раз царські «політики» одкручували грант того страшного резервуару й випускали чорну, люту течію на невинних людей, яка топила їх у крові, яка нищила, громила, палила й калічила все навкруги себе» [1;363]

Також однією з причин було підбурювання людей, деякі хотіли вбивати і грабувати євреїв, це відбувалося через пропаганду про мішки з грошима і золотом, які євреї начебто носили німцям. В Росії розповсюджували чутки про шпіонаж, один з ліберальних російських лідерів відверто заявив: «Я не кажу, що всі євреї – шпіони, але я певний, що всі шпіони – євреї!». [7]. Усе єврейське населення якогось наближеного до фронту міста виганяли та привозили до Києва. Євреїв звинувачували в тому, що вони були співучасниками жорстокостей більшовиків. Михайло Марголін вважав, що серед більшовиків були євреї, але їх було дуже мало. Бідні євреї відігравали велику роль в підтримці більшовизму в Україні, тому що були найбільш піддатливими на комуністичну пропаганду. Багато заможних євреїв було вбито бідними.

І. Мазепа, який дещо обережніше підходив до з'ясування проблеми українсько-єврейських відносин, особливий наголос робив на абсолютно «безпрограшному» моменті, про який йшлося вище. В настроях українства ворожість до євреїв стала наростати через масові симпатії і причетність останніх до більшовицької, радянської практики.

Найвища хвиля антиєврейських виступів українців припадає на лютий — березень 1919 р. — час найбільшого загострення боротьби проти більшовиків, адже «з приходом большевиків на Україну жидівська інтелігенція в великому числі опинилася на службі у совітської влади. Про цю пануючу роль жидівського елемента в большевицьких установах на Україні комуніст Рафес у своїх спогадах («Два года революции на Украине». Москва, 1920, с. 164) пише,

що представники жидівського «Комуністичного Бунду» в розмовах з представниками російських большевиків указували на особливості національного складу населення України, де жидівські робітники грали й гратимуть величезну роль в революційному русі. «Ми послались, — пише він, — на те, що без помочі жидівських комуністичних організацій в західній частині України совітська влада не зможе налагодити свого апарату. І в Білорусії, й на Україні (в західній частині) скоро виявилось, що жидівські робітники, раз вступивши на шлях соціальної революції, становлять міцну опору совітської влади і що завдання втягнення жидівських робітників в червону армію притягнуло увагу воєнно-політичних чинників». І далі: «Жидівські комуністи одні тільки й могли виділити досвідчених робітників в численних і при тому близьких до села містечках і повітових містах Волині й Поділля. Нічого дивного, що це переповнення большевицьких установ та організацій жидівським елементом відразу загострило відносини між українським і жидівським населенням на Україні. Бо совітський режим, з його реквізиціями, «націоналізаціями» та «соціалізаціями», цілою своєю вагою ліг насамперед на селянство, яке мусіло було постачати совітській державі продукти своєї праці майже даром. Ось чому в масі українського селянства склалося переконання, що «комуну видумали жиди» і що «совітська влада — жидівська». Тому коли на Україні розгорілася жорстока міжнаціональна і міжгромадянська війна, в якій большевики не брали полонених, масами розстрілювали людей української національності, руйнували артилерійним огнем українські села, то у відповідь на цей погром над українцями почалися погроми жидівського населення». [8;313-314]

Також до ще однієї причини можна віднести те, що зазначав М. Миш: «погромам сприяли поширення в народі чуток про існування дозволу влади «бити євреїв»».[5]. В. Винниченко вважав отаманщину саме тією силою, яка породила масове свавілля антисемітського забарвлення: «...Треба твердо, одверто й виразно сказати, що головним винуватцем цієї ганьби й злочинства була отаманщина. (Коли я говорю про отаманщину, то маю на увазі систему, характер, природу режиму, а також головних виразників і представників цього

режиму — отаманію, велику й менчу, безконтрольну, безвідповідальну, дрібно-міщанську й егоїстичну. І не маю на увазі тих трудівників, українських офіцерів (старшин), які, як уміли й розуміли, виконували на фронтах свої військові обов'язки)». [1;365]

В. Винниченко ставить у провину Головному Отаманові й те, що «це злочинне криваве страхіття» тяглося «на протязі кількох місяців», а нікого так і не було притягнуто до відповідальності. «На настійне домагання партій і єврейської демократії було тільки арештовано знаменитого погромщика Семесенка, саме ім'я якого наводило жах не тільки на євреїв, але й на українців. Розстріляти ж цього отамана отаманщина не посміла». [1;373]

С.І. Гусев-Оренбургський писав: «В революційні епохи 1881-1905 роки єврейські погроми були короточасні. Тепер вони стали постійним та суцільним лихом. Тепер по євреях ударяє не один, не два молоти, а всі. Вони б'ють по ним і вдень, і вночі, і влітку, і взимку». [2;3]. Соломон Гольдельман, член єврейської соціалістичної партії, вважає, що режим Павла Скоропадського був нещасливим для євреїв: «Гетьман знищив нашу національну автономію, нашу мову, наші права. Міністерство у справах Євреїв було ліквідовано». [3;8]. Саме тому, єврейські партії були налаштовані на боротьбу з Урядом гетьмана. Євреї підтримували повстання селян і робітників України, тобто Директорію. У 1919 році більшовики порушують перемир'я і влаштовують наїзд, який вважають одним із найстрашніших як для євреїв так і для українців. Більшовики започаткували великі погроми в Україні, а так як в містах і селищах проживало багато євреїв, то вони страждали особливо. У 1919 році погроми відбувалися в Гайсині, Літині, Умані, Овручі, Рашкові, Проскурові та інших містах. Євреїв грабували, також нападали на банки та будинки заможних. 28 листопада в Центральній Раді євреїв Шехтман поставив запит до Уряду. Симон Петлюра, тодішній Міністр Військових Справ, обіцяв що будуть вжиті заходи, щоб припинити погроми. Симон Петлюра звертався до народу та найактивніше боровся з погроми. Одним із найжорстокіших погромів вважають погроми у Києві: «Особенно багаточисленні напади і навіть вбивства

мали місце в Пущі Водиці, Соломенке, Слободке, Демієвке. Тільки з 1-го по 10-е вересня 1919 року на кієвському єврейському кладовищі було похоронено 146 євреїв. Серед вбитих були навіть літні люди 70-72 років».[2;212]. У 1919 році мали місце й інші жорстокі події: погроми на території Чернігівської губернії, у містах: Глухів та Новгород-Сіверський. Євреї змушені були шукати безпечні місця переїжджати місця на місце, перебиратися в міста. “В Глухові два дні лютував погром. Євреїв вбивали масами, їм відрізали руки, малих дітей вбивали на очах матерів. Солдати, між іншим, були мертвецьки п’яними... Кров текла всюди, цілі сім’ї були розстріляні”. [9;37]. У Глухові погром скоївся після бою між українцями і більшовиками, його захопили більшовики. Бої в Любарі (Волинь) продовжувався 15 днів, в Острополі (Волинь) погром було організовано загоном комуніста Григорія Котовського, в Староконстантиновці — більшовицькими бандами. Також були погроми в Полонні, у Чорторії та Славуті. Проте, Олександр Шульгін вважає, що “Більшовики, однак не були єдиними винуватцями погромів. Згідно з нашою документацією саме армія Денікіна, яку субсидувала Антанта, треба звинувачувати у найбільш жахливих погромах”. [9;38].

Проте, Українській Армії вдалося попередити деякі погроми. Наприклад, 13 березня 1919 року в Коростені солдати Червоної Армії розпочали погром, але вояки Симона Петлюри, зненацька поклали край погромові. У серпні 1919 року вояки звільнили Білу Церкву від армій Денікіна. У Лубнах погром був зупинений сотнею вояків української армії, що із зброєю в руках розігнали погромників. Симону Петлюрі, що був противником погромів, вдалося зупинити деякі погроми на деякий час разом з армією.

З наведеними підрахунками дещо дисонують цифри, які подали в одному з останніх енциклопедичних видань Л. і В. Гриневичі: протягом 1917 — початку 1921 рр. в 524 населених пунктах України різними військовими угрупованнями було вчинено 1236 погромів, від чого загинуло від 30 до 60 тисяч осіб. [8;312]

Ми можемо побачити, що погроми були влаштовані з різних причин, різними арміями, в різних містах.

У 1919 році було створено Лігу Боротьби з антисемітизмом. В неділю в думі було відкрито екстрене зібрання членів Ліги, головою був А. Н. Зарубін. Він запропонував обрати комісію, яка мала перевіряти свідчення різних газет та журналів. «Зібрання постановило обрати комісію, яка перевіряла б всі новини в «Золотих Огнях»» [4]. В неділю Ліга приступила до виконання цих постанов.

Виходячи з вищезазначеного, я вважаю, що причинами єврейських погромів було підбурювання народу більшовиками та заклик бідних верств населення грабувати багатих євреїв. Це призвело до великих втрат серед єврейської національної меншини, яка проживала на території України, внаслідок чого більшість з них емігрувало за її межі. Також одним з наслідків було закриття багатьох підприємств та магазинів, якими керували євреї, що також призвело до ще більшого погіршення економічного стану країни у той час. Незважаючи на це, єврейський народ, який і раніше терпів гоніння по всьому світу, досяг зростання національної свідомості, інтеграції на основі національних інтересів, корінним з яких, можна стверджувати, є самозбереження народу.

Чи треба звинувачувати українські маси, які постраждали від грабунків, пожеж, бомбардувань, повного знищення домівок, коли вони іноді кидалися на людей, яких вважали помічниками ворогів? Для людей здорового глузду ясно, що ці звинувачення є безґрунтовними, неправдивими, марними. У океані України Український Уряд та його голова, Симон Петлюра, залишався на своєму посту і виконали свій обов'язок. Повторюю: український народ сам є великою жертвою незлічених страждань, яких ми зазнали під час захоплення більшовиками та під час їх правління. Більшовики її придушували, мучили, спустошували, жорстоко постійно та систематично.

Без сумніву, страждання всіх не применшує страждань кого-небудь окремо: страждання всієї України не полегшує біди євреїв, але ще раз наголошую, що з історичної точки зору лихо, яке називають «погромами євреїв», є тільки окремим випадком нещастя ще більшого, жертвою якого стала вся країна, Україна.

Що стосовно того, як можна було уникнути цієї ситуації чи подолати її

наслідки, то, на мою думку, найліпшими рішеннями могло бути забезпечення стабільної економічної ситуації, обережна дипломатична політика усередині держави, пояснення влади, що єврейський та український народи схожі за своїм прагненням здобути національну незалежність та самосвідомість. Всього цього, безумовно, було складно досягти на період анархії в країні, але я вважаю, потрібно завжди пам'ятати, що усі ми перш за все люди, а потім вже українці, євреї, росіяни та інші національності. І потрібно бути терпимими один до одного, намагатися досягти компромісу, порозумітися і тоді можна буде досягти мирного співіснування на цій планеті.

Література:

1. «Відродження нації». Винниченко В. Київ-Відень: Дзвін, 1920. Ч.ІІІ. – 345 с.
2. «Багрова книга» Гусев-Оренбургский С. И. «Харбин, издание Дальневосточного Еврейского Общественного Комитета помощи сиротам-жертвам погромов («ДЕКОПО»), 1922 – 270 с.
3. «Євреї та Україна» Гольдельман Соломон. 1921.
4. Із газети «Кіевская Жизнь» за 8 жовтня 1919 року
5. Миш М. Режим доступу: <http://veche.kiev.ua/journal/1419/>
6. Революция на Украине в мемуарах белых. Революция и Гражданская война в описаниях белогвардейцев. Сост. С.А.Алексеев; под ред. Н.Н.Попова. – Москва-Ленинград, Государственное издательство, 1990. – 435 с.
7. Російський ліберал. Матеріали взяті з Інтернету. http://unknown-war.info/export_html/_780.html.
8. Солдатенко В.Ф. Революційна доба в Україні (1917-1920). – К., Парламентське вид-во, 2011.-568 с.
9. Шульгін Олександр. Україна і червоний жах: Погроми в Україні. під ред.. Н.Пазуняк. – К.: Вид-во ім. О.Теліги, 2001. – 104 с.

ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ГЕОРГІЯ ІВАНОВИЧА
ХОДОРОВСЬКОГО – ЛІКАРЯ, ВЧЕНОГО, ПОЛІТИКА, ДИПЛОМАТА,
ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА

Шкварчук О.О.

студентка 2 курсу філологічного факультету

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

В історії України залишили свій слід тисячі видатних особистостей, які жили в різні епохи й уславилися в різних сферах діяльності. Серед них – державні діячі, науковці, інженери, архітектори та художники, вчителі. Пам'ять про них завжди буде увіковічено в історію України.

Особливо нам запам'яталися люди, які зробили все, для того, щоб наша Україна процвітала та ніколи не схиляла свою голову перед іншими державами. Ми повинні пам'ятати цих людей, саме так ми зможемо віддати їм належне за невтомний їх труд та відданість своїй країні й народу.

Хочеться виділити надзвичайно хорошу людину, вченого, політика, дипломата, Надзвичайного і Повноваженого Посла України, видатного громадського діяча, депутата Верховної Ради України І скликання, депутата Чернівецької міської ради 4-х скликань – Георгія Івановича Ходоровського.

Науково-викладацька, громадсько-культурна, дипломатична та політична спадщина Г. І. Ходоровського є значним додатком у розвитку та популяризації вітчизняної фізіологічної науки і разом з тим потребує повного висвітлення в українській історіографії.

Відсутність спеціальних праць, у яких ґрунтовно було б опрацьовано спадщину вченого, посилює актуальність дослідження. Окрім цього, постать Георгія Івановича для України є цікавою і тим, що вчений зробив вагомий внесок в історію незалежної України, утвердження її позитивного іміджу на міжнародній арені.

На основі опрацювання джерел та літератури автор мала на меті розкрити й узагальнити науково-викладацьку, освітню, політичну і громадську діяльність Георгія Івановича Ходоровського, його роль у вивченні фізіологічних особливостей людини. Завдяки використанню різних методів дослідження, як загальнонаукових, так і спеціальних, нам вдалося досягнути поставленої мети. В ході роботи було з'ясовано, що викладацька, громадська та політична спадщина Г.І. Ходоровського видається нам досить значною.

Зусиллями вченого було підготовлено значну кількість наукових кадрів медичної науки, міжнародних відносин, менеджменту та маркетингу, а також розроблено методичні рекомендації по різній тематиці, видані підручники. Все це сприяло підвищенню якості медичних та фізіологічних знань.

Творчий здобуток Г. Ходоровського включає понад 300 друкованих праць з питань біології, медицини, міжнародних відносин, 12 монографій і навчальних посібників українською, російською і англійською мовами, трьох винаходів та понад 20 рацпропозицій, 7 підготовлених кандидатів медичних наук та 14 магістрів з міжнародних відносин.

Вчений зробив помітний внесок в удосконалення навчально-методичної роботи, розвиток науки і підготовку лікарських і науково-педагогічних кадрів. Видані за його співавторством 9 навчальних посібників активно користуються популярністю не тільки в Україні, а й за її межами. Доклав багато зусиль для формування позитивного образу України як миролюбної, без'ядерної і позаблокової держави. Налагодив першочергову договірно-правову базу, двосторонні економічні, торговельні та культурні зв'язки між Україною та Індією. Крім того Георгій Іванович має 3 патенти на винаходи.

Актуальність теми полягає в тому, що об'ємність доробку Ходоровського і досі малознаного у широких наукових колах, потребує детального дослідження, вивчення та ознайомлення молодого покоління з його науковою спадщиною, яка є гідною великої і нелегкої історії вченого. Вивчення персоналій необхідне для популяризації досягнень видатних особистостей, які зробили вагомий внесок у суспільно-політичному, економічному та науковому розвитку країни.

Мета дослідження. Мета нашої роботи полягає в тому, щоб висвітлити надзвичайно великий внесок вченого, дипломата і громадсько-політичного діяча в українське суспільне життя другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

Перед нами поставлені такі **завдання**:

- визначити й обґрунтувати головні етапи життєвого шляху Г.І. Ходоровського та становлення його як особистості;
- узагальнити й увести у науковий обіг нові та маловідомі факти біографії вченого;
- висвітлити наукову, політичну, громадську та дипломатичну діяльність науковця.

Об'єктом дослідження виступає опрацювання різних джерел щодо життєвого шляху, громадсько-політичної та викладацької діяльності Г. І. Ходоровського.

Предмет дослідження становить життєвий шлях Г.І. Ходоровського, його викладацька, а також наукова та політично-громадська діяльність.

Хронологічні рамки дослідження обумовлені тематичною спрямованістю з 28 серпня 1939 р. по 2013 р., тобто період життя і діяльності Георгія Івановича Ходоровського.

Методи дослідження, якими керувався автор у дослідженні теми послуговували принципу історизму й об'єктивності з урахуванням конкретно-історичних чинників, які зумовили формування і становлення Г.І. Ходоровського як лікаря, науковця, політика та дипломата. У роботі були використані загальнонаукові і конкретно-історичні методи дослідження, зокрема проблемно-хронологічний, конкретно пошуковий, історико-структурний. Архівні матеріали, які автор мав можливість використати, це особова справа Г.І. Ходоровського, яка зберігається в архіві Чернівецького державного медичного університету та оригінали робіт Г.І. Ходоровського на здобуття вчених ступенів кандидата, професора та доктора медичних наук, що зберігаються у архіві БДМУ, друга категорія джерел складається зі спогадів,

подяк, привітань про Г.І. Ходоровського його колег, студентів, друзів, співробітників та знайомих, таких як: В. П. Пішак, В. І. Ясінський, М. В. Павлюк, І.П. Катеренчук, Н. В.Карвацька та багато інших.

Наукова новизна. В даній роботі вперше виконане комплексне дослідження недостатньо висвітленої до цього часу проблеми. У процесі вивчення теми було отримано та введено в науковий обіг значну кількість фактичного матеріалу, а також архівних джерел і систематизовано творчу спадщину вченого.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що подані у роботі матеріали дозволять знайти потрібну інформацію про вченого і його доробок, що значно полегшить роботу шукача, краєзнавця та всіх, хто цікавиться розвитком фізіологічної науки в Україні ХХ – початку ХХІ ст. Зібраний фактичний матеріал, висновки можуть стати підґрунтям для подальших досліджень у цій царині, підготовки узагальнюючих праць з історії розвитку фізіологічної науки загалом.

Наступний вид джерел представлений працями вченого. Це його монографії, підручники, статті, науково-популярні праці, навчальні посібники для вищих навчальних закладів.

До джерел відносимо також статті Г. Ходоровського друківаних у газетах та журналах. Георгій Іванович написав більше 300 різних публікацій по фізіології, менеджменту та маркетингу. Аналіз статей періодики дозволяє глибше ознайомитись із творчою лабораторією вченого, довідатись про нього як про людину і громадянина.

Історіографію з проблеми можна поділити на 3 групи. Перша група являє собою матеріали і відомості про життя і творчість вченого, видання яких присвячене його ювілеям,. Друга група – це творча спадщина, третя група – оцінка результатів діяльності вченого у різного роду виданнях.

Народився Георгій Іванович Ходоровський 28 серпня 1938р. у с. Товтри, Заставнівського району, Чернівецької області, в простій незаможній селянській родині, навчався в Заставнівській середній школі.

Після закінчення Заставнівської середньої школи Георгій Іванович вступає до Чернівецького медичного інституту, який з відзнакою закінчує в 1961 році і зразу ж вступає в аспірантуру на кафедру нормальної фізіології, виконує її успішно захищає кандидатську дисертацію і працює спочатку асистентом, потім доцентом рідної кафедри.

А далі настають найбільш цікаві роки наукової, громадської та політичної діяльності Георгія Івановича.

Для початку МОЗ СРСР пропонує йому протягом року удосконалити знання англійської мови при ВНЗ м. Москви. Після закінчення цих курсів він направляється на чотири роки в Замбійський університет для викладання фізіології його студентам. Одночасно Георгій Іванович обіймає цілий ряд адміністративних та громадських посад - голова профкому посольства СРСР, керівник експедиції ВООЗ, член редколегії журналу ЮНЕСКО «Здоров'я», вивчає особливості зобної ендемії, що лягло в основу йодної профілактики зобу в Замбії.

Після повернення до Alma Mater поряд з роботою на кафедрі працює проректором з наукової роботи, завідувачем кафедри з 1980 по 1987 рр. та з 2001 по 2005 рр.

З 1987 по 1989 рр. Георгій Іванович працював радником ректора Кабульського медичного інституту та міністра охорони здоров'я Афганістану, працював у торгпредстві Посольства СРСР в Афганістані.

Тривалий час Г. І. Ходоровський працював на високих державних та дипломатичних посадах і зробив значний внесок у розбудову незалежної України. З 1990 по 1994 рік він був депутатом Верховної Ради України, де очолював Постійну комісію «У справах жінок, охорони здоров'я, материнства, дитинства і сім'ї».

У 1992 році Георгій Іванович переведений до Міністерства закордонних справ України на посаду Посла з особливих доручень, а з 1993 по 1998 рр. - Надзвичайний і Повноважний Посол України в Індії. За сумлінну працю на цих посадах Указом Президента України йому присвоєно вищий в дипломатії пожиттєвий ранг - Надзвичайний і Повноважний Посол України. В Індії

Ходоровський відзначений «Премією Індіри Ганді» та відзнакою «За зміцнення миру і дружби народів» Індо-Європейською асоціацією (Республіка Індія).

Георгій Іванович має великий досвід педагогічної та наукової роботи, зробив великий внесок в удосконалення навчально-методичної роботи, розвиток науки і підготовку лікарських та науково-педагогічних кадрів, підготував 7 кандидатів медичних наук Він є співавтором 9 навчальних посібників, які користуються популярністю як серед студентів, так і серед педагогів України та за її межами. Наукові надбання Г. І. Ходоровського висвітлені в кандидатській та докторській дисертаціях, двох монографіях та понад 300 опублікованих працях. Має три патенти на винаходи, у тому числі виданий «Роспатентом». Серед них «Рефлексометр Ходоровського», який використовується в медицині й фізіології спорту, інгалятор-тренажер «Ендогенік-01», визнаний і сертифікований МОЗ України як пристрій медичного призначення.

Георгій Іванович є членом спеціалізованої вченої ради Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, що вкотре підтверджує його авторитет знаного науковця.

У 2000 році нагороджений дипломом та пам'ятною медаллю «За заслуги в розбудові економіки України та вагомий внесок у створенні гідного міжнародного іміджу нашої Держави», його ім'я занесене до «Золотої книги ділової еліти України» і до Української дипломатичної енциклопедії, у 2007 році нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України та Золотим орденом «Свобода і честь» всеукраїнського козацького війська.

Окрім науково-педагогічної діяльності в БДМУ Георгій Іванович є професором кафедри міжнародних відносин факультету історії, політології та міжнародних відносин ЧНУ ім. Ю.Федьковича, де читає предмети: «Історію дипломатії», «Дипломатична і консульська служба» та спецкурс - дипломатичний етикет і церемоніал. Протягом п'яти років роботи на цій посаді Г.І. Ходоровський підготував 14 магістрів з міжнародних відносин, деякі з них працюють в дипломатичних установах України та послами України в зарубіжних державах.

Титанічна праця принесла Георгію Івановичу велике визнання та шану в

університеті, місті, області, у країні, за кордоном. Про нього можна сказати: «Він зробив себе сам». Висока працездатність, внутрішня самодисципліна, наполегливість і безумовна талановитість дозволили йому досягти всього того, чого він досяг.

Література:

1. Березка Г.Д. Література рідного краю. – Чернівці, 1993р.
2. Бугайчук М.А., Дуб Р.Й. Література Буковини. – Чернівці, 1997р.
3. Ходоровський Г.І. Червона калина. – Чернівці, 1998р.
4. “Політика і час”, журнал Міністерства МЗС, с.32, 1998р.
5. “Політика і час”, журнал Міністерства МЗС, с.15-16, 1997р.
6. “Голос краю” газета № 35 за 24 серпня 2004р.
7. “Голос краю” газета № 7 за 14 лютого 2003р.
8. “Буковина” газета № 81 за 8 жовтня 1999р.
9. Фото і розповіді Г.Ходоровського

УДК УДК 340.15:342.725 (477)

Політичні науки

ГЕНЕЗА ПРОТЕКЦІОНІСТСЬКОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ У ФРАНЦІЇ

Олег Барна,

*народний депутат України 8-го кликання,
аспірант кафедри парламентаризму
та політичного менеджменту
Національної академії державного
управління при Президентові України*

Усі держави Європи приділяють значну увагу питанням правового статусу мови/мов, що використовуються на їх території, та формування відповідної мовної політики. Мовні питання стали також предметом міжнародно-правової регламентації ООН та Ради Європи, але вже у контексті запровадження загальних стандартів захисту мов, які опинилися під загрозою

зникнення. У більшості ж європейських країн основоположні принципи мовної політики закріплюються переважно в конституціях, насамперед, шляхом визначення офіційної (державної) мови/мов. Сьогодні статус офіційних (державних) мов, які застосовуються на всій території держави, мають сорок дві європейські мови. Для аналізу генези протекціоністської мовної політики в країнах Західної Європи найбільш показовим є, на нашу думку, досвід Франції.

Становлення державної мовної політики Франції відбувалося протягом всієї історії її розвитку. Так, ще у 813 р. Церковний Собор м. Туре постановив, щоб проповіді в церквах читалися не латиною, незрозумілою для простолюдю, а народною романською мовою. У 842 р. Було укладено «Стразбурзькі клятви», які започаткували становлення писемної французької мови. У 1539 р. в м. Вілер-Котре король Франциск I підписав однойменний ордонанс (указ), в якому, зокрема, встановлено, що всі офіційні документи в діловому листуванні і судочинстві відтепер слід складати «французькою мовою і не інакше». У 1549 р. Ж. дю Белі публікує маніфест «Захист і прославляння французької мови»; у 1631 р. було надруковано першу щоденну газету «LaGazette»; у 1635 р., за ініціативою кардинала Рішельє, було створено Французьку Академію, головне завдання якої (за статутом) полягало в регулюванні французької мови, як спільної і зрозумілої для всіх; у 1665 р. було надруковано перший науковий журнал «Journal des savants»; 1694 р. ознаменувався друком першого словника Французької Академії. Коли Франція розширювала свої території шляхом приєднання нових земель, які, як правило, були іномовними, таке приєднання супроводжувалось урядовим едиктом про обов'язкове вживання французької мови: Фляндія (1684 р.), Ельзас (1685 р.), Русильон (1700 р.), Лотарингія (1748 р.), Корсика (1768) [1, с. 260].

Політика витіснення діалектів тривала у Франції майже все XIX століття (винятком можна вважати період перебування при владі Наполеона) та першу половину XX століття. Ще до початку 50-х рр. XX ст. вчителі у школах Франції застосовували покарання, в тому числі й фізичного характеру, до учнів, які користувалися мовами іншими, ніж французька. Були передбачені навіть

спеціальні посади вчителів-наглядачів, що стежили, якою мовою спілкуються учні на перервах. Середина ХХ ст. була позначена динамічними змінами у мовній політиці, що здійснювалася центральним урядом. Париж почав більш лояльно ставитися до побажань провінцій. У 1951 році було ухвалено «Закон про вивчення мов і місцевих діалектів», так званий закон Дексона. Згідно даного Закону бретонська, баскійська, каталонська та окситанська мови були допущені у шкільну освіту як факультативний предмет. Пізніше перелік дозволених для викладання предметів поповниться корсиканською (1974 р.), тайтянською (1981 р.) та меланезійською мовами (1992 р.) [2].

Наступний етап законодавчої боротьби за французьку мову розгорнувся в 70-х рр. ХХ століття. Зокрема, президент Франції Шарль де Голь у 1966 році підписав декрет про створення Вищого комітету для захисту та поширення французької мови [2]. Поступово нормативне регулювання вживання французької мови охоплює все нові й нові сфери громадського життя – медицину, торгівлю, економіку тощо. «Кодекс громадянства» проголошує: «Ніхто не може прийняти громадянства, якщо не подасть доказів своєї асиміляції у французьке суспільство, зокрема через достатнє знання... французької мови».

Знаковими подіями в історії сучасного мовного регулювання Франції стали закони про вживання французької мови 1975 року (Закон Ба-Лоріоля) і Закон Тубона 1994 року. Закон Ба-Лоріоля, прийнятий у 1975 р., згідно даного документу, в певних ситуаціях було обов'язковим використання виключно французької мови, а також заборонялося використання іноземних (англійських) слів – замість яких були створені спеціальні французькі еквіваленти [2]. У 1992 році як складова частина цілого пакету поправок до конституції країни, що були обумовлені ратифікацією країною Мاستрихтських угод, було внесено також зміни до статті 2 основного закону, згідно якому французька мова наділялася статусом офіційної мови Франції [2].

На виконання закону про вживання французької мови у 1995 році був ухвалений Декрет, яким були запроваджені штрафні санкції різного розміру за невиконання положень Закону Тубона. Основна маса порушень мовного

законодавства у Франції карається штрафом четвертого класу – до 750 євро. До державних органів, на які покладено функції моніторингу дотримання мовного законодавства, належать: Головна дирекція конкуренції, споживання та боротьби з контрабандою; Бюро перевірки реклами; Вища рада з телебачення і радіомовлення. Також контроль здійснюють недержавні організації - асоціації захисту французької мови [2].

Франція належить до числа тих європейських держав, які підписали Європейську хартію регіональних або міноритарних мов, але не ратифікували її. Своїм рішенням від 15 червня 1999 року Конституційна рада Франції, посиляючись на те, що Європейська хартія наділяє особливими правами окремі «групи мовців усередині «територій», де ці мови використовуються, і тим самим «зазіхає на конституційні принципи неподільності Республіки, рівності перед законом і єдності французького народу», заборонила ратифікувати Хартію. Більше того, Конституційна рада вирішила, що ратифікація положень Хартії суперечила б першому абзацу статті 2 Конституції Франції («мовою Республіки є французька»), оскільки можуть призвести до визнання права використовувати іншу мову, ніж французька, не лише у приватному житті, а й суспільній сфері, до якої Хартія відносить освіту, правосуддя, адміністративні та державні органи [1, с. 280].

На останок підкреслимо, що на сучасному етапі єдиною офіційною мовою Французької Республіки згідно Розділу I «Про суверенітет» Статті 2 Конституції П'ятої Республіки, є французька мова.

Франція відома своїм особливим ставленням до державної мови, країна всіляко підтримує та захищає французьку мову, не обмежуючись навіть територіальними межами Франції. Так, у світі широко відома Франкофонія (фр. La Francophonie) [3] – міжнародна організація співробітництва франкомовних країн світу. У сучасному вигляді Франкофонія існує з 1970 року. До її складу зараховано 56 членів, що є державами, або частинами держав світу, а також 14 спостерігачів. Головним критерієм для вступу до організації вважають не ступінь володіння французькою мовою населення тої чи іншої країни, а,

скоріше, культурні зв'язки із Францією, що склалися протягом десятиліть, або навіть століть. Зокрема, Україна є спостерігачем Франкофонії.

Література

1. Больман Івон. Мовні війни в Європі: Європейська хартія регіональних або меншинних мов / І. Больман; пер. з фр. С. Гринцевич – К.: «К.І.С.», 2007. 275 с.

2. Марусик Т. Мовне законодавство і мовні відносини у Франції / Тарас Марусик. //Дзеркало тижня. № 31, 02 вересня 2011. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://r2u.org.ua/node/164>

3. Франкофонія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Франкофонія>

УДК 323.2

Політичні науки

ГРОМАДЯНСЬКЕ НЕПОКОРА ЯК ФОРМА ПРОЯВУ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО ТА ПОЛІТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВ

Ващенко А.С.

аспірант

філософського факультету

Київський національний університет

імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

У ході останніх подій в українських реаліях та в світі все частіше можна спостерігати різні прояви такої форми політичної участі як громадянська непокора через протести, мітинги, революції.

Актуальність дослідження такої форми участі як громадянська непокора полягає у тому, що Україна зараз перебуває на шляху становлення демократичного суспільства, тому постає необхідність у вивченні проявів громадянської прямої дії. Досвід показав, що за часів Помаранчевої революції 2004 року та Революції Гідності 2014 року були прямі ознаки громадянської непокори, коли громадянське суспільство повстало та почалося загострення суперечностей між владою.

Серед вітчизняних дослідників, які так чи інакше займалися вивченням цієї теми слід зазначити В. Сіренко, І. Галактіонова, С. Ільницька, В. Ковальчук, Ю. Шемшученко, Н. Оніщенко, Н. Пархоменко, С. Стоєцький, А. Колодій, М. Тур. Серед зарубіжних дослідників, які досліджували дане питання, це Г. Торо, Дж. Ролз, Т. Гоббс, Дж. Коен, Е. Арато, К. Шмідт, Р. Апрусян, О. Мандебура, Р. Дворкін.

Поняття «громадянська непокор» (англ. *civil disobedience*) уперше вжив Г. Торо у праці "Про обов'язок громадянської непокори" (1849) [2]. Г. Торо відмовився заплатити податки уряду, дії якого не схвалював та висловив переконання, за які в липні 1846 року йому довелося провести ніч у в'язниці. Надалі одне з найвідоміших проявів громадянської непокори пов'язано з Махатма Ганді, де цей феномен постає ненасильницьким засобом у боротьбі проти нелегітимної влади.

Водночас, варто згадати Мартіна Лютера Кінга, який використовував ненасильство і громадянську непокору, щоб боротися проти нерівності й несправедливості. Багато афроамериканців брали участь у керованих вуличних протестах і маршах за рівні громадянські й економічні права. Ці демонстрації проводилися всупереч судовій забороні на паради, демонстрації і т. д. Він писав: «Дуже рано я усвідомив, що християнська доктрина любові, здійснювана методом Ганді непокори, є одним з найпотужніших знарядь, даних негру в боротьбі за свободу» [3].

У юридичній енциклопедії Шемшученка Ю. громадянська непокор - відмова населення або групи осіб від виконання рішень органів державної влади або місцевого самоврядування на знак протесту проти їх дій або рішень або ж право народу на опір кожному, хто зробить спробу узурпувати державну владу або виключне право народу визначати і змінювати конституційний лад, якщо інші засоби не можуть бути використані [4].

У Конституції України, Стаття 39 зазначено, що «Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи

місцевого самоврядування. Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку - з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей» [5].

Дж. Коен і Е. Арато висловлюють таку точку зору, що громадянське суспільство як місце збігу демократичної легітимності та прав, що складається не тільки з приватної, але також і з політично релевантних публічної і соціальної сфер, в рамках яких індивіди висловлюють свої думки, проводять збори, об'єднуються, а також разом міркують з приводу суспільно значущих справ і узгоджено діють з метою впливати на політичне суспільство і, непрямым чином, на процеси прийняття рішень [1, с.726]. Автори вважають, що соціальні рухи в сучасних громадянських суспільствах вважаються за доречний вид політичної дії, хоча і поза конституційний, який містить спробу домогтися розширення прав і демократизації інститутів.

Тому політика громадянського суспільства є і оборонною та наступальною, а соціальні рухи прагнуть демократизувати громадянське суспільство та впливати на політичне суспільство. Все це припускає проведення політики, орієнтоване на ідентичність, включення все нових рухів в системи влади, реформи та вплив.

Підхід професорів Дж. Коен і Е. Арато ставлять перед ліберальною теорією ряд нових запитань. Соціальні рухи не завжди бувають внутрішньо демократичними і часто схильні діяти в обхід існуючих політичних каналів здійснення впливу. Колективні автори нерідко стають учасниками громадянської непокорі [6]. Перед професорами постає питання: що дає соціальним рухам, які беруть участь в громадянській непокорі, право претендувати на легітимність в суспільствах, чії конституційні режими "майже справедливі", "майже демократичні" [7]? Важливо зазначити, що професори змінюють формулювання Джона Роулза і додають своє поняття "майже демократичної конституційної демократії", щоб підкреслити, що ніяка процедура або комбінація процедур не може гарантувати повну реалізацію політичної участі або досягнення

результату, прийнятного для всіх. Джон Роулз же говорить майже про справедливу демократію, щоб підкреслити, що ніяке політичне процедурне встановлення не може гарантувати справедливий результат в тому сенсі, що всі права будуть захищені від будь-яких замахів [7].

Постають такі питання про те, чи існує виправдання порушенню закону, належним чином затвердженого демократичними законодавчими органами, або політичної діяльності, яка для вираження своїх вимог йде в обхід існуючих процедур та інститутів. Так само чи не порушують акції громадянської непокори права більшості на прийняття загальнообов'язкових законів, кидаючи тим самим виклик і ліберальним, і демократичним принципам. Так само постає питання про те, як саме примирити незаконну політичну дію, яким би не була його мета, з принципами ліберально-демократичної політичної системи, такими як, принципи верховенства права правління більшості і поваги до прав кожного.

Дж. Коен і Е. Арато висувають таку тезу, що громадянська непокора є ключовою формою, в яку в сучасних громадянських суспільствах накладається утопічна складова політики [1].

Права і демократія в інтерпретації американських професорів частково містять в собі утопічні політичні принципи (в кантіанському сенсі регулятивних принципів), що лежать в основі конституційних демократій. На їхню думку громадянська непокора як форма неінституціональної політичної дії, специфічно притаманна громадянам сучасних суспільств, яка найтісніше пов'язана з утопічними принципами [1].

Особливість колективної дії, полягає в тому, що включає в себе громадянську непокору, яка в своїх проявах варіюється від повстання до інституціолізованої політичної діяльності, де є місце в громадянському суспільстві. Важливо відзначити, що пряма політична дія, яка виражається у формі громадянської непокори дозволяє зберегти утопічний горизонт, наявний у будь-якого демократичного громадянського суспільства.

Отже, громадянська непокора - це принципова колективна дія, яка відправляється від часткової інституціоналізації прав і демократії, тобто передбачає існу-

вання прав, що конституують і охороняють громадянське суспільство та представницьку політичну систему, яка претендує на демократичну легітимність, а саме в тому сенсі, що вона репрезентує інтереси громадян і допускає хоч якусь політичну участь. Громадянська непогора представляється одним із засобів, за допомогою якого громадяни можуть впливати на членів політичного суспільства і змушувати професійних політиків прислухатися до громадської думки.

Література:

1. Джин Л. Коэн, Эндрю Арато. Гражданское общество и политическая теория. Пер. с англ. [Мюрберг И. И. и др.]. - Москва : Весь мир, 2003. – 784 с.
2. Торо, Г. Д. О гражданском неповиновении // Торо Г. Д. Высшие законы: Пер. с англ./Общ. ред., предисл., сост. Н. Е. Покровского. — М.: Республика, 2001. — 412 с. — (Б-ка этической мысли).
3. <https://usembassykyivukr.wordpress.com//>
4. Юридична енциклопедія: В 6 т. /Редкол.: Ю70 Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К.: «Укр. енцикл.», 1998. ISBN 966-7492-00-1
5. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
6. Michael Walzer, Obligations (Cambridge: Harvard University Press 1970), 24-25с.
7. John Rawls, A Theory of Justice (Cambridge: Harvard University Press, 1971).

УДК 687.1/4

Соціологічні науки

ДЕКОРУВАННЯ ТА СИМВОЛІКА ШКІЛЬНОГО ФОРМЕНОГО ОДЯГУ

Гричанюк О.В.

студентка факультету дизайну

доц. Васильєва О.С.

Київський національний університет

технологій та дизайну

м. Київ, Україна

Роль дизайну в сучасному суспільстві має велике значення, що обумовлено впливом на людину та її свідомість предметними формами та художніми образами

оточуючого середовища. Питання дизайн-проектування та виготовлення форменого одягу досліджені у роботах: Колосніченко М.В., Остапенко Н.В., Пашкевич К.Л., Польки Т.О., Васильєвой І.В., Слітюк О.О. та ін. В роботі [Ергономіка і дизайн. Проектування сучасних видів одягу – К.: ПП «НВЦ «Профі». 2014. – 386 с.] автори визначали, загальні характеристики сучасного процесу проектування та характеристики основних етапів дизайн-ергономічного проектування форменого одягу; були проведені ергономічні дослідження трудової діяльності людини з метою проектування одягу; автори дослідили варіанти застосування композиційно-конструктивних елементів форменого одягу як-то характеристики рукавів, комірів, різновиди кишень, види застібок та інших основних і конструктивно-декоративних деталей одягу; приділено увагу варіанта Види плоского та об'ємного оздоблення одягу; чималу увагу автори приділили особливостям конструювання головних уборів спеціалізованого одягу.

Для оцінки якості форменого одягу за естетичними показниками слід застосовувати математичну модель, в основу якої покладено асимптотичний розподіл екстремальних значень показників якості, а також точкова та інтервальна оцінка показників одягу, що характеризують зовнішній вигляд. Про це йдеться у роботі Слітюк О.О., щодо методів кількісної оцінки показників цілісності композиції форменого одягу. Науковий підхід до оцінки суб'єктивних показників дозволяє використовуючи одиничний показник статичності-динамічності, врахувати не тільки суб'єктивне естетичне розуміння міри краси, але і критерії гармонійності, які визначаються на основі наукового аналізу й узагальнюють великий практичний матеріал [Слітюк О.О. Розробка комплексної оцінки якості форменого одягу за естетичними показниками: дис. ... канд. техн. наук: 05.01.02 /Слітюк Олена Олександрівна: Київський університет технологій та дизайну. – К., 2007. – 152 с.]

Аналіз функцій шкільного форменого одягу показав, що даний одяг поєднує в собі з одного боку утилітарні функції як уніформа (захисний, робочий, повсякденний одяг) та соціально-естетичні функції як елемент корпоративної культури (фірмовий стиль та дресс-код). З соціальних функцій шкільного форменого одягу

слід визначити наступні: інформаційна, виховна, комунікативна та функція стимулятора психічної активності. Дизайн-проекування шкільного форменого одягу, що розглядається з точки зору утилітарних питань як уніформа (захисний одяг) перш за все вирішує проблеми, що пов'язані з практичністю, зручністю, технологічністю виготовлення, стилістичного виокремлення, тощо. Питання ідентифікації шкільного форменого одягу також вирішують через соціальну функцію форменого одягу. Проведенні дослідження щодо основного призначення форменого одягу показали, що ідентифікація є одним з основним призначенням даного одягу.

Дизайн будь якого форменого одягу повинен враховувати певні критерії, що відповідали б за гармонійні впізнаванні рішення, а саме: збалансовану фірмову кольорову гаму, композиційно узгоджені стилістичні елементи, що утворювали б впізнавану стилістику та силует. Сьогодні одним з вирішень дизайну шкільного форменого одягу є використання національних орнаментів. Разом із зростанням самосвідомості української нації цілком природньо виглядає поява національних мотивів у шкільному форменому одязі. Прикладом використання української вишиванки та символіки на форменому одязі є лінія шкільної форми для учнів молодшої школи Minivarenyku (відгалуження бренду Varenyku Fashion)[Режим доступу: <https://msb.aval.ua/ru/news/?id=24957>] та Нова українська школа міста Тернопіль[Режим доступу: <https://www.0352.ua/news/2342423/u-ternopoli-prezentovali-novi-modeli-skilnoi-formi-foto>].

а

б

Рис. 1. Фрагмент колекцій з використанням традиційних українських декоративних мотивів: *а) Minivarenyku; б) Нова українська школа, м. Тернопіль*

Використанням народної орнаментики, завдяки багатству елементів, символіки, регіональної різноманітності, кольорової збалансованості, та технік виконання дає широкий спектр застосування. Серед елементів, які варто використовувати - вишиванковий символізм, традиційні орнаменти, аплікації з мережива елементи декорування поверхонь та їх імітація.

Багатство різноманіття елементів дозволяє з легкістю комбінувати їх і створювати різноманітний формений одяг, як для молодших школярів, так і для старшокласників, з урахуванням індивідуальних потреб та особливостей, враховуючи прагнення до персонального прояву та створюючи власний «настрій» шкільного одягу відповідно до віку, статі та власного світосприйняття кожної особистості. Потенційно такі елементи можуть самостійно змінюватись шляхом підшивання комірця, влаштування аплікацій із мережива, тощо. При розробці колекцій шкільного форменого одягу можливе використання традиційних регіональних кольорових рішень як в костюмі так і в його декоруванні, застосування аксесуарів та фірмових знаків з національними елементами.

УДК 159.9 11

Соціологічні науки

ВАЖЛИВА РОЛЬ ПСИХОЛОГА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Іщенко Є.Д.

*Студентка факультету психології
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна
м.Харків, Україна*

Психологія – одна з найцікавіших наук про мистецтво життя. Знання психології робить життя більш якісним, а застосування практичної психології гармонізує взаємодію людини з самою собою, з іншими людьми, зі світом загалом. Психологія – перспективна та прибуткова сфера практичної роботи з людьми та організаціями, яка передбачає багато спілкування, встановлення контактів, створення відносин, постійну взаємодію з людьми та соціумом.

Психологія є однією з наймолодших наук. Умовно її наукове становлення пов'язують з 1879 роком, коли німецький психолог В. Вундт у Лейпцизі створив першу у світі Лабораторію експериментальної психології. Однак у практичній площині психологія є однією із найдавніших, оскільки її застосовували ще в сиву давнину, коли наші предки готувалися до полювання, війн тощо. У кожному племені, фактично, були свої практичні психологи - це заклинателі, шамани, пророки, чаклуни, ясновидці та ін. [1,с.8].

На жаль, нині досягнення психологічної науки дуже повільно, з певним острахом запроваджують у життя українського суспільства, а часом і зовсім ігнорують. Важливі рішення, і навіть закони, по-перше, приймають без попередньо проведеної психологічної експертизи, унаслідок чого вони «не спрацьовують», оскільки або суперечать психологічним закономірностям, або не враховують психологічних особливостей індивідуальної психіки окремих громадян і соціальної психіки різних людських спільнот, або ігнорують їх, або, навпаки, зумовлюють психологічне неприйняття, по-друге, фактично нема психологічного супроводу їхнього впровадження в життя й діяльність суспільства.

Психолог – важлива людина, яка може допомогти справитися зі складними життєвими ситуаціями та проблемами. Сучасні завдання, які розв'язує суспільство, вимагають від психологів оволодіння конструктивними підходами й продуктивними психолого-педагогічними технологіями для розв'язання практичних завдань. Здійснюючи свої функціональні обов'язки, психологи мають активно брати участь у навчанні та вихованні молоді, в управлінні різнобічними соціальними, соціально-правовими, соціально-економічними і політичними процесами, в оптимізації всієї системи різноманітних соціальних зв'язків - у родині, колективі, школі, організаціях, партіях, підприємствах, установах, закладах, суспільстві тощо. Психолог має забезпечувати психічне здоров'я людей, їхній соціальній оптимізм, розвиток, віру в майбутнє, допомагати в життєвих, службових, сімейних і професійних труднощах, сприяти тому, щоб вони отримували задоволення від життя і діяльності.

Якщо людина травмується, вона без роздумів відправляється до травмато-

лога та починає лікування. Проте, коли йдеться про травми психологічні, багатьом властиво не зважати на це чи навіть соромитися таких проблем. Щоб докорінно змінити наше суспільство, мобілізувати його потенціал на розбудову правової, заможної держави, необхідно змінити світовідчуття, світосприймання і світорозуміння всіх її громадян, наповнити їхню свідомість і самосвідомість відповідним змістом. А це під силу лише тим, хто добре озброєний психологічними знаннями, навичками і вміннями

Сама професія психолога є специфічною як за змістом, так і за предметом діяльності, тому вимагає від фахівця навичок, таких як:

- здатність спостерігати і організовувати людей;
- вирішувати проблеми;
- об'єднувати і мотивувати інших;
- проводити дослідження;
- розвивати нові ідеї.

За даними Мінсоцполітики, майже два мільйони українців щороку стають пацієнтами психіатричних лікарень. А від різних нервових розладів страждає кожен третій житель нашої країни. У ВООЗ прогнозують, що до 2020 року нервово-психічні розлади увійдуть до першої п'ятірки хвороб, які спричиняють втрату працездатності. [2].

Таким чином, такі невтішні статистичні прогнози цифри змушують усвідомити, що завдання кожної сучасної людини – дбати про душевну рівновагу та не боятися у разі необхідності звертатися по допомогу до спеціалістів з психології. Адже, пускаючи на самоплив симптоми перевантаження чи депресії, кожен з нас ризикує власним благополуччям та можливістю жити повноцінно.

Література:

1. Варій М. Й. Загальна психологія. Навчальний посібник / 2-ге видан., випр. і доп. - К.: «Центр учбової літератури», 2007.- 96

2. Чому важливо відвідувати психолога: поради, які вбережуть здоров'я [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://24tv.ua/health/chomu_vazhlivo_vidviduvati_psihologa_poradi_yaki_vberezhut_zdorovya_n1087463

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНШОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Кузьменко Яна Юріївна

Магістр

Вінницький державний

педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Термін граматична компетенція являє собою здатність людини до правильного граматичного оформлення та викладу писемних та усних висловлювань, чітке розуміння граматичного мовлення інших. Така компетенція базується на досить складній та динамічній взаємодії певних завдань та навичок граматичної усвідомленості [5].

Спираючись на положення «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладення, оцінювання» чітко розуміємо, що граматику будь-якої мови розглядається як певний набір принципів, що керують всім об'ємом елементів та організують їх у речення. Проаналізувавши структуру граматичної компетенції, можна виокремити такі основні елементи:

- Граматичні навички;
- Граматичні знання;
- Граматична усвідомленість.

Вчені рекомендують, перш за все, визначити, яку граматику ми маємо на увазі, розглядаючи знання як елемент граматичної компетенції.

Тому пропоную розглянути наступні типи граматики:

—лінгвістична (формальна, аналітична) – науковий лінгвістичний опис структури правил певної мови;

—педагогічна (навчальна) змінена система правил лінгвістичної граматики, пристосована до вивчення мови. За рахунок впливу рідної мови, педагогічну граматику вважають контрастивною. Відбір навчального матеріалу

відбувається за чітко методичними критеріями: вживаність, нормативність. Відповідності потребам спілкування. Такі дослідники як Черноватий Л.М., Хельбіг Г., Dirven R.) визначають педагогічну граматику як орієнтований на учня та учителя опис та спосіб правил іноземної мови з метою забезпечення засвоєння та управління даним процесом;

—інтуїтивна граMATика – знання, які зазвичай не усвідомлюються, проте лежать в основі здібностей того, хто говорить та пише, слухає та читає [1].

Розрізняють наступні типи навчальної інформації, за допомогою яких, учні отримують граматичні знання:

—когнітивна метафора (вербальна або зображальна);

—ілюстративна таблиця;

—схема;

—модель;

—зразок мовлення на рівня словоформи, фрази і тд.;

—правила (описові правила, правила-інструкції) [5].

Розглянемо кожен тип окремо. *Когнітивна метафора* – це когнітивний процес, який формує нові поняття, в свою чергу без яких неможливе отримання нових знань. Даний тип метафори допомагає людині проникнути в сутність явища, створювати подібність та глибше розуміти.

Когнітивна метафора поділяється на два типи: зображальні та вербальні.

Ілюстративна таблиця – вид зорової наочності, що відображає правила та певний матеріал у графічній формі. Даний вид може діяти як систематизація набутих раніше знань, які дають можливість простежити зв'язок між усіма елементами граматичного явища, що систематизує розрізнені відомості.

Модель – відображає структуру та взаємозв'язки об'єкта і відносини між його елементами у досить простій формі.

Схема – умовне графічне зображення об'єкту.

Зразок мовлення (ЗМ) – це типова мовленнєва одиниця (МО), за аналогією з якою можна побудувати багато інших МО, що мають таку саму структуру.

Правила-інструкції є вказівками або рекомендаціями, що вказують на дії,

які необхідно виконати для досягнення поставленої мети, вони є безпосереднім керівництвом до дії [5].

Література:

1. Черноватый Л.Н. Психолінгвістическіе основи теорії педагогіческо́й граматики. – Харьков: Основа, 1992. – 245 с. 9.
2. Тригуб І.П. Формування граматичної компетенції у студентів ВНЗ у процесі вивчення англійської мови/ І.П. Тригуб // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. – 2014. – №10. – С.74-77.
3. Вовк О.І. Формування англомовної граматичної компетенції у майбутніх вчителів в умовах інтенсивного навчання. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. – К: 2008. – С.8.
4. Блог Кузьменко Яни: [Електронний ресурс] // http://kuzmenkojana.blogspot.com/2018/11/blog-post_28.html (Дата звернення: 15.08.2019).
5. Іноземні мови. 2011. №1. – Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/im_2011_1_3%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/im_2011_1_3%20(2).pdf) (Дата звернення 15.08.2019).

УДК 811-11/81-119

Філологічні науки

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ

*Кучерук В.М.,
студент філологічного факультету
Вінницький державний педагогічний університет
ім. М. Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Прагматична функція реклами спрямована на формування попиту і стимулювання збуту [5, с.252]. З огляду на це дослідження комунікативно-прагматичної спрямованості реклами стоїть у фокусі даного дослідження.

Розуміючи під прагматикою теорію мовного впливу(Є.С. Азнаурова, Л.Р. Безугла, І.А. Бехта, О.В. Ємець, Л.С. Піхтовнікова, Ч. Уорнер, С. Чепмен),

необхідно відзначити, що специфіка рекламного тексту та інші його особливості, наприклад, логічний та / або емоційний стрижень висловлювання, загальна тональність дискурсу, відбір мовних і немовних засобів та способів їх подачі і організації. обумовлені саме прагматичною спрямованістю рекламного дискурсу.

Ураховуючи інтенційний потенціал реклами, мову реклами розглядаємо за параметром реалізації її прагматичної установки, тобто вплив вербальних і невербальних засобів на свідомість адресата, а саме: активація інтересу до рекламного продукту і бажання його придбати [4].

Рекламний текст – це текст лаконічний; кількість мовних засобів у рекламі є доволі обмеженою. Тому, до кожного вербального і невербального знаку рекламивисуваються певні вимоги, відбувається значна класифікація як лінгвістичних засобів, так і невербальних знаків, щоб привернути увагу і зацікавити адресата в рекламному продукті; активувати у цього читача бажання звернути увагу на текст самої реклами.

На сучасному етапі розвитку прагматичного напрямку лінгвістики визначено взаємозв'язок прагматики з семантикою, природу прагматичних значень, встановлено її семіотичне походження. Зокрема, Ф.С. Бацевич дійшов до висновку, що прагматика має міждисциплінарний характер. Безугла Л.Р. вказує на те, що сучасна прагматика ставить у фокус уваги чинник адресата та мовленнєву взаємодію [2, с.97], а також зазначає, що прагматика займається вивченням значень, які реалізуються в контексті [3, с.12], рекламному зокрема. Мова тут іде про прагматичне значення, яке відображає відносини між мовною одиницею та людиною, яка використовує її в дискурсі; про перлокутивний акт – «інтендований вдалих вплив мовця на думки, почуття і дії адресата або третьої особи», який створюється за допомогою певних вербальних засобів тексту [1, с.189].

Комунікативна спрямованість реклами реалізується за допомогою різних стратегій, тобто способів реалізації того чи іншого наміру.

Заклична стратегія реклами реалізується за допомогою різних лінгвістичних засобів. До прикладу, дуже поширеним таким засобом постають риторичні запитання: Are you up for the challenge? Can you take a heat?;

метафори та епітети: A remarkable invitation to enhance your life!; наказовий спосіб: Do it or regret it! Eat, drink and sip skinny. Correct your age. Think before you write.

Засобами реалізації інформативної стратегії, яка є чи не найважливішою, оскільки у більшості випадків для споживачів є цінною саме інформація про рекламований товар, є зокрема стилістично нейтральні мовні одиниці, що містять фактичну інформацію про рекламований продукт: Clean, smart, effective web design. Combination skin: Different needs. One balanced solution. Formula is virtually smudge-proof, tearproof and easily removable. Особливо ефективно застосовувати цифрові значення, відсотки, професійно марковану лексику, що надає вагомості та конкретизує рекламний текст: Free book tells you 12 secrets of better lawn care. Company does 95% of work!

Аргументативна функція, яка полягає у переконанні адресата у перевагах та потрібності продукту, досягається завдяки позитивно маркованим лексичним одиницям для оцінювання рекламованого товару (unique, superb, unbelievable тощо): A magic and revolutionary device at an unbelievable price. Unbeatable looks. Unbelievably delicious. This almost magical lamp lights highway turn on before you make them.; лексеми із негативним значенням (для оцінювання конкурентів: ordinary, other тощо); антонімічним сполучення слів: This is an ordinary pair of shoes. They could belong to anybody. Beauty outside. Beast inside; порівняльним конструкціям: Big Connections And Small Ones. Audi is growing faster than BMW, Mercedes and Lexus; риторичним питанням, зазвичай прагматично-практичного змісту: Do you have to hide your hair to look prettier? Are you ashamed of smells in your home? [4, с.177]

Стратегія позиціювання полягає насамперед у виділенні рекламованого об'єкта з-поміж подібних задля утвердження вже визначеного місця на ринку. Тут бачимо лексику зі значенням перманентності «always» «forever»: As good today as it's always been; суперлативів: Only the best is good enough.

Нагадувальна стратегія спрямована на утримання в пам'яті адресата інформації про торгову марку, товар, послугу шляхом багаторазового повтору

рекламного тексту. Вербальними засобами вираження нагадувальної стратегії часто є власні назви, що номінують торгові марки: Hummer. Like Nothing Else; висловлювання, що виконують функції слоганів рекламної кампанії: Better ideas. Driven for you.(Ford). Beauty. (Prada). Accelerating the future. (Infiniti); стилістичний прийом повтору ключових слів рекламного тексту: If it's gotta be lean... It's gotta be Tide. Make it meatless, make it easy, make it your way [4, с.178].

Отже, у прагматичному ключі текст реклами трансформує споживачеві певні установки й орієнтири, формує його ціннісне й емоційне ставлення до рекламованого об'єкту. Важливою прагматичною властивістю реклами є виконання нею соціальної та естетичної функцій. Реклама популяризує соціальну стереотипізацію, розвиває у споживачів особливий естетичний смак, демонструє те, що викликає задоволення.

У рекламному тексті прагматична складова реалізується шляхом семантики й син тактики лінгвістичних і нелінгвістичних знаків, когерентність яких впливає на адресата і викликає певний інтерес до рекламного продукту.

Література:

1. Безугла Л. Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі / Л. Р. Безугла. – Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. – 330 с
2. Безугла Л.Р. Лінгвістична прагматика та дискурсивний аналіз/ Л.Р. Безугла. – Режим доступу: <file:///D:/22-Текст%20статті-87-1-10-20130730.pdf>.
3. Безугла Л.Р. Поняття «значение» и «смысл» в прагмалингвистике /Л. Р. Безугла – Когніція, комунікація, дискурс. – Харків, 2012. - №4. - с.12.
4. Давиденко Н. В. Лінгвістичні особливості реалізації прагматичних інтенцій в англomовних рекламних текстах залежно від обраної комунікативної стратегії [Електронний ресурс] / Н. В. Давиденко // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. – №1152. Серія : Філологія. Випуск 72. – с.176–179.
5. Єжова Л. Ф.Інформаційний маркетинг: Навч. посібник. / Л.Ф. Єжова — К.: КНЕУ, 2002. — 560 с.

КРЕАТИВНЕ МОВЛЕННЯ ЯК СПОСІБ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ

Окунькова Л.О.,

старший викладач

ДЗ «Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка»,

Карасова Д.А.,

викладач

Старобільський гуманітарно-педагогічний коледж

Луганського національного університету

імені Тараса Шевченка

м. Старобільськ, Україна

Ключові слова: *Креативне мислення, креативне мовлення, неординарний підхід, фантазія, імідж, творчість, красномовність.*

Сучасні технології викладання іноземних мов потребують неординарного підходу до процесу навчання спілкування в вищих навчальних закладах для підготовки комунікабельних фахівців. Вживання різноманітних синонімів, антонімів та омонімів додаючи при цьому деякі складні граматичні конструкції робить вислів співрозмовника красномовним та ораторським. Для оволодіння такими принципами та методами необхідно навчати студентів умінню говоріння в безбар'єрному просторі в якомога швидшому темпі. Велика кількість спочатку не складних діалогів та монологів з поступовим вживанням нових лексичних одиниць та конструкцій являється підґрунтям для подальшого плавного переходу до креативного мовлення. Але цей процес тісно взаємопов'язаний з розвитком уяви. Вміння фантазувати іноземною мовою за донної теми на достатньому рівні породжує креативне мислення, і є результатом порозуміння та **ціллю** педагога що до навчання студентів.

За словами Джиммі Уейлса, **креативне мислення** – це спосіб мислення, при якому людина здатна відрізнити інформацію від фактів, а з урахуванням нових реалій, дана компетенція стає особливо затребуваною.

Креативне мислення — процес встановлення нових зв'язків між ідеями і подіями, на перший погляд непов'язаними. Креативне мислення – це процес створення нового, шляхом об'єднання і переплетення різних ділянок знань. Ця відмінна якість сприяє досягненню успіху чи не у всіх сферах життя. Тому, цілком логічно, що сьогодні багато людей у всьому шукають креативність [1].

Розглянемо приклади вживання фрагментів Саундрайтів (Sound Right) в спонтанній ситуативній мові під час аудиторних занять. Ситуація № 2 (в кафе).

Tina: I will have a cup of coffee.

Lina: And I will drink some tea with milk.

Tina: Oh, I had a bad day today.

Lina: What's happened?

Tina: I broke my glasses, lost my keys, got stuck in the elevator [3].

Lina: O, my God. You are clumsy today. Waiter: Your order, lovely ladies!

Lina: Can you pay for me ?

Tina: Yes, of course. Aaaa.... Just a moment (about the money)! Where is it? Where is it? [3].

Lina: Try to remember! [3].

Tina: I can't remember. It's got to be here, it must be here, it can't be lost. Oh, here it is, here it is. Thanks heavens! [3].

З вивченням креативності пов'язані такі відомі науковці, як З. Фрейд, К. Роджерс, Дж. Гілфорд, Е. Торренс, Р. Стернберг, Т. Амабайл, А. Я. Пономарьов, Д. Б. Богоявленська, А. М. Матюшкін, С. Л. Рубінштейн, А. Маслоу, Б. М. Теплое, В. Ф. Вишнякова, Р. Мей, Ф. Баррон, Д. Харрінгтон та інші. Попри численні дослідження поняття креативності не можна вважати чітко визначеним і сталим як у зарубіжних, так і у вітчизняних дослідженнях. Разом із тим наявні результати досліджень, присвячені вивченню креативності, охоплюють концепції *креативності як універсальної пізнавальної творчої здібності*, представники "пізнавального" напряму досліджують взаємозв'язки між креативністю, інтелектом, когнітивними здібностями і реальними досягненнями. Найяскравішими представниками цього напряму є: Дж. Гілфорд,

С. Тейлор, Е. Торренс, А. Я. Пономарьов, С. Меднік. У їхніх роботах представлено в основному вплив інтелектуальних пізнавальних характеристик на здатність продукувати нові ідеї [4].

Актуальність теми визначається потребою виховувати культурну і творчу особистість, здатну висловлювати думки оригінально, нетрадиційно, продукувати певні ідеї адекватними мовними засобами, відсутність наукових і методичних доробок щодо педагогічного впливу на креативність мовлення студентів.

Отже креативне мовлення включає в себе не тільки усне вираження думки але й письмові роботи композиційного плану тільки коротких за змістом. Спочатку студентами досконало вивчається мовний матеріал а потім пропонуються різні за характером та жанром теми для вживання граматичних та лексичних структур в невеликих “*creaming stories*”. Для навчання подібних діяльностей дуже добре підходить метод “Інтенсиву”, коли викладач з добре вивчених фраз будує розповідь та паралельно схематично, наприклад, на дошці малює хронологіє ситуацій. Слухачі уважно слідкують за уявою вчителя, за засобами його творчих фантазій та дотепним і логічним змістом. Далі викладач витирає схему залишаючи лише фрази, а студенти по пам’яті відтворюють попередньо почуту історію. Останнім етапом може бути витирання вербальної наочності з залишком схеми, але умовою є відтворення розповіді з конкретними словами та виразами. Такі форми роботи надають змогу учням в цікавій манері не лише засвоювати матеріал, а й креативно мислити виявляючи при цьому особисту творчість.

Та все ж таки продуктивнішим етапом оволодіння креативного говоріння є спонтанний опис неординарного малюнку без прямого опису зображеного, а використовуючи креативне мислення здогадатися, що автор мав на увазі і яку інформацію він хотів довести до аудиторії. Уміння “читати між рядками” відображаючи систему іміджів і при цьому використовувати певну лексику за встановлений час надає змогу студентам розвивати мовні навички, темп говоріння та творчо вирішувати поставлену проблему. Більш удосконаленим

видом є праця в парах або в групах які складають опозицію один до одного. Такі види роботи надають говорінню атмосферу змагань і тим самим ще більше розвивають креативність у мовленні та мисленні.

Виходячи з цього, можна сказати, що рівень креативного мовлення прямо пропорційний рівню креативного мислення. В свою чергу останній залежить від якості і кількості іншомовного середовища, яке повинен створювати вчитель. Регулярність даного виду роботи призведе до позитивних наглядних результатів, ефективність яких знадобиться майбутнім фахівцям в повсякденній комунікації та на навіть в критичних обставинах.

Література:

1. Креативне мислення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://creativecountry.org/video/>
2. Graham Carolyn A bad day. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://patefon.fm/carolyn-graham>
3. Graham Carolyn It's Got to be Somewhere. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://patefon.fm/carolyn-graham>
4. Дж. Гілфорд. Концепція креативності / Дж. Гілфорд, Е.П. Торренс. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://bibliograph.com.ua/psihologia-2-1/142.htm>.

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ АКТУАЛІЗАЦІЇ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У ПОВІСТІ Р. ДАЛА «ЧАРЛІ ТА ШОКОЛАДНА ФАБРИКА»

Прокопенко А. М.,

*Студент факультету іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету
ім. Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Англійська література для дітей відома безліччю творів у жанрі літературної казки. Класичні твори Льюїса Керролла, Памели Траверс, Алана

Олександра Мілна привертають увагу громадськості не лише у Британії, а й у зарубіжних країнах. Це зумовлено тим, що їхні казки поєднують у собі звичайний сюжет та персонажів, узятих із європейської літератури, фольклору, міфології, а також соціальний та культурний компонент, який сформувався попереднім британським поколінням.

Серед письменників 2-ї половини ХХ століття Роальд Дала зумів представити себе як оригінального автора, про якого неодноразово відзначали критики і літературознавці: «письменник зберігає фольклорний хронотоп і простоту образів героїв, проте робить акцент на неоднозначності їх традиційних функцій. У казках про Чарлі образ протагоніста і помічника зазнає змін. Головний герой Чарлі не наділений героїчними рисами, а образ Віллі Вонки ставить під сумнів дидактичний початок казки» [1, с.13].

Характеризуючи індивідуальний стиль Роальда Дала, літературознавці та критики відзначають в його творах велику кількість коротких речень, їх простоту та лаконічність. Серед найбільш часто вживаних тропів в казках Дала – порівняння, метафора, лексичні повтори, епітети та ін. [2, с.113].

“Charlie and the Chocolate Factory” (1964) – казкова повість Роальда Дала про пригоди хлопчика Чарлі на шоколадній фабриці ексцентричного кондитера містера Вонки.

Сім'я Бакетів – це приклад сім'ї, яка демонструє читачам еталон сімейних цінностей, які мають бути присутні в кожній родині.

Провівши лінгвостилістичний аналіз, ми змогли виокремити такі сімейні цінності в повісті Роальда Дала “Charlie and the Chocolate Factory”: взаємоповага, любов, дружелюбність, доброта, самопожертва, бажання ділитись, турбота, єдність, слухняність дітей.

Про добрі взаємовідносини членів сім'ї свідчить те, що вони дуже часто використовують присвійний займенник *my* (*my dear, my dear boy, my darling, my love*).

До сімейних цінностей ми також можемо віднести таку властивість характеру людини, як самопожертва та бажання ділитись, продемонстрована за

допомогою дієслова share (*We'll share it. I want everybody to taste it*) [3].

Прояв турботи можна також відзначити і в ставленні бабусі Джозефіни:

'Will there be anything to eat when we get there?' asked Grandma Josephine. 'I'm starving! The whole family is starving!' [3].

Турботу за найстарших членів родини проявляє також і мама Чарлі, яка не може залишити їх без догляду навіть на один день:

'I'm afraid my mother won't come with us,' Charlie said sadly.

'Why ever not?'

'Because she won't leave Grandma Josephine and Grandma Georgina and Grandpa George.' [3].

Як протипагу, автор повісті наводить приклади неслухняності дітей та негативні наслідки для них:

'Augustus!' called out Mrs Gloop. 'Didn't you hear what the man said? Come away from that river at once!'

'Augustus!' cried Mr Gloop.

But Augustus was deaf to everything except the call of his enormous stomach.' [5].

Прикладом відсутності батьківського авторитету та поваги у сім'є є образ ще одного героя твору, а сама Веруки Солт.

'Good heavens, girl. What's happening to you?'

Oh, be quiet, mother, and let me finish!' [5].

Отже, на основі виконаного дослідження, можемо зробити висновок, що основну ідею повісті Роальд Дал зобразив за допомогою антонімії. Завдяки порівнянню поведінки всіх героїв читач прослідковує абсолютно різні моделі поведінки та має можливість побачити результат їх наслідування.

Література:

1. Викторова, Н.А. Английская литературная сказка эпохи постмодернизма: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.01.03 / Викторова Наталья Александровна. – Казань, 2011. – 21 с.

2. Караваева, Н.А. Мир детства в произведениях Роальда Даля / Н.А. Караваева // Детство в научных, образовательных и художественных текстах:

Опыт прочтения и интерпретации: сборник научных статей и сообщений. / Казан.ун-т. – Казань, 2011. – С. 112–115.

3. Dahl R. Charlie and the Chocolate factory [Електронний ресурс] / Roald Dahl // Puffin. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://booksonline.com.ua/review.php?book=165028>.

УДК 821.161.2:82-31:82.

Філологічні науки

БЕСТІАРНА СИМВОЛІКА У МАЛІЙ ПРОЗІ РАННЬОГО УКРАЇНСЬКОГО МОДЕРНІЗМУ

Суворова Л.К.

викладач КЗВО

*«Житомирський базовий
фармацевтичний коледж»*

м. Житомир, Україна

Кожна культурно-історична епоха, послуговуючись культурними традиціями і керуючись вимогами свого часу, обирає для себе аксіологічно важливі домінанти із міфологічної спадщини, співзвучні із онтологічними проблемами свого часу. Символіка звірослову є невід’ємною складовою образної естетики раннього українського модернізму, адже це «тисячолітнє неповторне мистецтво дозволяє розуміти світ природи і творити літературу її мовою, пропущеною крізь художню уяву митця – таємничою мовою образів звірів і птахів, це вміння висловлювати думки і почування, погляди і переконання, прагнення і поривання особливою мовою – через тваринні символи» [20, с.179].

Зооморфні образи як символічне дзеркало людини можуть поглиблювати психологізм художніх творів; вони дають змогу краще осягнути його ідейне та смислове навантаження, декодувати концептуальний простір: «Аналіз “зооморфного коду” дозволяє виявити специфіку й оригінальність художнього мислення, що знаходять своє вираження у використанні спільних та відмінних зооморфних засобів експресивного забарвлення мови твору» [4].

Особливості функціонування тваринної символіки у фольклорних джерелах та літературі вивчали О. Потебня, М. Костомаров, Ф. Колесса, В. Давидюк, О. Іващук, Л. Мусіхіна, О. Сліпушко, Н. Пастух; серед зарубіжних учених – Т. Бернштам, К. Леві-Строс, Дж. Фрезер. Н. Пастух підкреслює, що «тваринні образи мають універсальне значення у символічній системі українського фольклору. Вони – одні з найчастіше вживаних та найбільше значущих елементів. Така пансимволічна роль зооперсонажа найперше пов'язана із життєвою активністю самої тварини у природі. Її “дієвість” виявляється в можливості дихати, рости, рухатись, видавати звуки тощо, а ці ознаки життя, відповідно, дозволяють розширити семантичне та функціональне поле зооморфного символу» [16].

Г. Левченко, досліджуючи тваринну символіку у новелістиці О. Кобилянської, зауважує, що «окремі образи тварин <...> демонструють глибоке емоційне значення для індивідуального міфу письменниці <...> Найчастіше вживані у її творчості тваринні образи представляють три звіриних царства: повітряне, земне і підземне», які «послідовно відображають різні пласти психічного життя» письменниці» [13, с.181].

Одним із універсальних символів, які уособлюють духовне начало, рух та динаміку, вважаються птахи: «Порівняно з іншими створіннями, які населяють землю, вони упривілейовані – бо мають доступ до повітряної стихії, найлегшої і найрухливішої, котра своїм ледве вловимим рухом асоціативно найближча до життя душі, до взаємодії свідомого й несвідомого» [13, с. 182 – 183]. Птахи символізують втілення «ідеї польоту», «нагадують про чистоту, піднесення, моральні чесноти» [24, с. 321]. У фольклорній практиці птахів розцінювали як образи душ і розподіляли їх на дві групи: чистих (провісники весни і добрих подій – голуб, ластівка, жайворонок, журавель, лебідь, дрізд, чайка) та нечистих (віщуни злого, смерті, біди, нещастя – ворона, галка, грак, сокола, яструб, сова, сич, пугач, горобець, качка, одуд) [2, с. 400].

Образ вороння переважно набуває негативних асоціативних характеристик, увиразнюючи ідею віщування трагічної події в житті персонажів: «Нечисті, зловісні птахи, пов'язані зі світом мертвих»; разом з тим, «ворон вважався

мудрим віщуном» [2, с. 401], тому «він – амбівалентний, як і психічна субстанція» [13, с. 186]. У творах ранніх модерністів образ вороння найчастіше є знаком смерті та її наближення. У малюнку О. Кобилянської «Віщуні» перед смертю Войцеха «дуб-великан облягли з вершка до долини самі чорні ворони. Густо-густісінько» [9, с. 418].

У новелі «Аристократка» день похорону героїні змальовано сумним, холодним та морозним, а на вершках садовини «гойдались недбало ворони» [8, с. 434]. Образ вороння слугує засобом підсилення трагічної тональності твору. Ці птахи виконують функцію передвісника лиха також у новелі «Під голим небом»: «Ціла хмара чорних ворон злетіла звідкись і позасідала на гіллі довкола хатини, наїживши скучно дрібне пір'я» [9, с. 329].

Хата зі смертельно хворою літньою жінкою, як локус смерті, ніби «притягує» до себе зловіщих птахів. За народними переказами, скупчення вороння поблизу хати означає недобру звістку, смерть [2, с. 401]. У малюнку «На полях» ворони слугують віщунами розлуки головного героя з рідним домом. За день до того, як Василя забрали до війська на службу, «чорні ворони окружували безнастанно соломою крыту хатину, мовби там лежав труп і ждав на них довго» [9, с. 323].

Образ вороння посилює мотиви туги, розлуки з рідним домом, віщуючи небезпеку і можливу загрозу життю героя. У новелі «Василка» опис землі, политої кров'ю, підсилюють танатичні образи блілого місяця та «чорного вороння», що вночі «спускалося квапно на землю» [7, с. 78]. Чорне птаство у світлі місяця надає хронотопу трагічного і водночас моторошного забарвлення, увиразнюючи танатопоетику твору.

Образ зозулі прочитується двояко: первинно він асоціюється із віщуванням приходу весни і пророкуванням кількості літ, які людина проживе [2, с. 405]. На думку М. Костомарова, зозуля – це символ «пророкування та всезнання», «орган долі безпристрасний і вірний» [11, с. 92]. У фольклорних джерелах ця птиця є символом суму та вдівства, знаком весни і, водночас, нещастя, туги за минулим. В образі зозулі втілено страждання нерозважливої матері. За народними переказами, вона постає перетвореною на птаха вдовою,

через що «і гнізда собі не в'є, бо ні з ким у цьому гнізді сім'ю заводити. Сказано, вдова <...> А вдова вона, нібито, злочинна: вбила свого чоловіка, а тому не може знайти пари, поневіряється одна» [14]. У новелі «Основини» Марко Черемшина характеризує символіку цього птаха так: «Зазуля кує комусь щастя-долю, а комусь недолю-смерть. У кого гріш у рамені, тому долю, а у кого ні, то біду» [26, с. 67]. В оповіданні М. Яцкова «У наймах» образ зозулі постає провісником скорого вмирання головної героїні Олени.

У новелі В. Стефаніка «Катруся» зринає образ жайворонка – «чистого Божого птаха, що приносить весну на ниву й поля» [2, с. 404]. Смертельно хвору героїню Катрусю везуть на возі, який асоціюється із домовиною, а в цей момент «по полю люди орали, сіяли. Жайворонки над ними співають. Чорна рілля розсипалася під сонцем» [21, с. 50]. У творі ніби протиставляється два начала: трагічне (чорна рілля, віз, хвора дівчина) та життєдайне (сонце, сіячі, жайворонки). Образ жайворонка контрастує із зображеними у новелі подіями, уособлюючи циклічність життя, єдність протилежностей. Цей птах «є символом єдності Землі та Неба; він – співець хліборобського поля і небесної блакиті, бо своїм співом возвеличує хліборобську ниву до небес, а небесну блакить опускає до хліборобського лану» [19].

У деяких творах знаковими є образи голубів: «Божих птиць, жертвних птахів, символу чистоти та очищення <...> Це посередники між Богом і людьми. Це – дух святий. Голуб приносить і пожираючий вогонь, і дощові потоки, і полум'я грози» [2, с. 402]. В оповіданні М. Яцкова «У наймах» образ голубів зринає двічі – у зав'язці оповідання та в кульмінаційній частині, де відтворено смерть героїні твору Олени: «Небіжка мати оповідала їй про трьох голубів-віщунів, що знають долю чоловіка <...> Дівчина видивилася – голуби ті давні» [28, с. 31, 45]. Птахи й образ покійної матері нерозривно пов'язані у творі. Вони ніби є посередниками між світом живих і мертвих, а їх поява сприймається як наближення моменту відходу в інший світ.

У новелі Марка Черемшини «Раз мати родила» передвісником смерті зображено сову: «Почули його сови, що вигукували людям ”на смерть“ своє

зловіще “угу” <...>» [26, с. 34]. У народі цього птаха прийнято вважати «вісником небезпеки, символом страху», адже сова «віщує біду і смерть <...> Ці птахи пов’язуються з душами померлих, особливо маленьких дітей» [2, с. 412]. Образ сови часто наділяється демонічними якостями. За поліськими віруваннями, сова втілює нечисту силу [2, с. 412]. У єгипетській системі ієрогліфів вона «символізує ніч, холод, смерть і пасивність. Символ цього птаха належить царству мертвого сонця: сонця, яке опускається за горизонт, перетинаючи озеро чи море тьми» [6, с. 477].

У новелі О. Кобилянської «Вовчиха» образ журавлів слугує ключем до розуміння внутрішнього неспокою Санди і водночас знаком наближення трагічної події – смерті її батька: «Вона не йшла, а летіла. Щось мов гнало нею <...> І Санді було ніяково на душі» [7, с. 169 – 170]. Жалібне квиління журавлів нагадувало плач і асоціювалось із похоронною тугою: «Плачуть, неначе ховають когось, ах» [7, с. 170]. Їх тужливе курликання викликало в героїні почуття суму, туги і прощання. Людська душа після смерті повинна відійти в інший світ, переживаючи момент розриву з тими, з ким була пов’язана за життя. Курликання журавлів образно перегукується із переживанням Санди, яка, дізнавшись про смерть батька, поривається тужливим криком, «як ті, що навіки утратили свій розум» [7, с. 171].

Знаковим образом у новелі І. Франка «Сойчине крило» постає образ сойки. Сойчине крило, яке отримав у листі головний герой, варто розцінювати як тотемний фетиш, атрибут жінки, яку Хома «від трьох літ» споминав «між помершими» [25, с. 60]. Засушене крило асоціюється із рештками померлого почуття, проте активізує пам’ять героя і схиляє його до діалогу з жінкою, яку він вважав покійною. Частина мертвої пташки уособлює частку душі Марії: «Та сойка – то наша розлучниця. Я заховала її крильця <...> А тепер посилаю тобі одно з них. Здається мені, що це летить до тебе половина моєї душі» [25, с. 67 – 68]. Крило вбитої сойки асоціативно воскрешає спогади про давнє кохання, викликає в свідомості героя страх і розгубленість, наділяючи переддень нового року містичним значенням: «Лети ж, сойко, в далекий світ! Розворуш його серце, щоб забилося невимовною тугою» [25, с.68].

Бестиарними емблемами у ранньомодерних художніх творах постають також кінь та собака. У замовляннях кінь «належить до “центрального” світу і уособлює небо, Космос. Побратим-кінь може летіти між світами туди, де живуть предки <...> Віщує майбутнє, знає всі таїни світу» [15]. У казках кінь часто постає «провідником» в інший світ. Це «атрибут вищих богів», «хтонічна істота, пов’язана з культом родючості й смертю» [2, с. 524 – 525]. Міфологічний образ коня часто виконує функцію перевізника мертвих на кладовище або допроваджує героя у потойбіччя. У «Словнику символів культури України» цей міфообраз тлумачиться як: «символ сонця і водночас потойбічного світу; циклічного розвитку світу; нестримних пристрастей та інстинктів; чоловічого начала; інтуїтивного пізнання; у слов’ян-язичників – символ смерті й воскресіння сонячного божества; багатства, могутності; степу, швидкості; волі; символ вірності, відданості» [3, с. 114].

У новелі О. Кобилянської «Під голим небом» рудий кінь – єдина жива і «розумна» істота на тлі мертвого зимового пейзажу – везе «родину ідіотів, яка постає уособленням духовної смерті. Червоний кінь, за народними переказами, є символом вогню. Функція вогняного коня полягала у перевезенні душ до іншого світу. Образи коня і пса у творі уособлюють життя, мудрість, динаміку і здоровий глузд, на відміну від зображеної родини, що таврована смертю: «Щось чужого почула в санках, і те чуже мусила тепер везти» [9, с. 333]. Образ коня як символу смерті зринає також у новелах М. Яцкова «Дівчина на чорному коні», «Білий коник», «Митець». Різьбяр, персонаж новели М.Яцкова «Митець», виготовляє з глини за день до власної смерті четвірку коней: «Митець сидить, спершись на подушки, витягнув руки, начебто тримає віжки, а на устах – щасливий усміх. В ніші, на великім вікні, стояла вирізьблена четвірка коней, запряжена в ридванець» [27, с. 159]. Будь-який творчий акт є космогонією. За біблійною легендою, Бог сотворив людину з глини. Проте у фольклорних джерелах образ глини символізує також могилу та смерть («пішов глину їсти» означає «помер», «Бог за глину, а він за калину», – можна почути в народі. Х. Керлот у словнику символів констатує: «Поняття матерії тісно

50

пов'язане з поняттям глина. Вода тут являється основною складовою, яка надає речовині в'язкості» [6, с. 142]. Мистецький акт зупиняє час, наділяючи результат творчості безсмертям. Коні з глини постають не лише символічними перевізниками митця у світ уяви і мистецького творення, а також уособлюють культуру як спробу людини подолати смерть.

Головний герой новели О. Кобилянської «Лист засудженого вояка до своєї жінки» Василь М., перебуваючи у в'язниці, в останні години свого життя перед стратою прирівнює себе до «спрацьованого коня», який «тягне плуг». У цьому контексті образ плуга асоціюється з тягарем – проходженням складного життєвого шляху, сповненого страждань та мук. Людину від моменту її появи на світ «запрягнуто», неначе коня. Лексема «запрягнуто» протиставляється значенню волі, можливості чинити вільний вибір. Кінь як свійська тварина здавна уособлює неприборканість і незалежність: «Як втілення поривчастих вітрів, блискавки і летючих хмар, казкові коні наділені крилами, що ріднить їх з міфічними птахами <...> Кінь служить поетичним образом то ясного сонця, то хмари, що світиться блискавками <...> Богатирські коні <...> з такою легкістю і швидкістю скачуть з гори на гору, через моря, озера і річки, відрізняються такою величчю і силою, що аж ніяк не приховують свого міфічного походження і спорідненості з божественними стихіями» [1, с. 147 – 148]. Тому й у літературі ця тварина постає символом стрімких бажань, втіленням стихійних імпульсів, а мотив запрягання коня символізує обмеження руху та свободи.

Новела «Василка» О. Кобилянської розпочинається пророчим сном, який віщує героєві новели лихо. Максим бачить уві сні, що шукає межу власного поля і не може віднайти її, а там, де небо стикається із землею, видніються здоровенні клуби диму: «Як це не має бути добре, то це наднесе щось несамовите <...> Он з тих клубів як указується біла коняка. Без сідла... довга... шию простягнула на два лікті. Сама худа... з-поміж ребер неначе від кулі... витікає кров – писок відімкнула, і рже тужно, лячно, і хитаючись жене кудись» [7, с. 72]. Образ білого коня у міфології – символ смерті. У деяких переказах збереглася думка про те, що білий кінь приходить уві сні до того, хто скоро має

померти [22, с. 125], бо він виконує функцію перевізника, який супроводжує мерця із світу живих у потойбіччя. Образ коня, з рани якого тече кров, віщує героєві смертельне поранення. «Тварини – найуніверсальніші учасники образної системи фольклору, навіть такі характеристики як колір і форма в них мають динамічний характер (зміна масті, форми на різних стадіях розвитку)» [17, с. 115]. Витікання крові означає втрату життєвих сил та енергії: «Кров украй важлива й дорогоцінна, але завжди з'являється у тривожному, лиховісному і смертоносному контексті» [2, с. 256].

Пророчий сон перериває ще один знак смерті – жалібно виття собаки, від якого Василеві «до серця туск підступив» [7, с. 74]. Герой інтуїтивно відчуває значущість цих лиховісних образів, тому з глибоким сумом перед від'їздом до Канади прощається зі своїми рідними наче востаннє: «Я лиш кажу, що всіляко буває. Я можу вмерти» [7, с. 74]. Згодом жінка та діти дізнаються про трагічну загибель Максима.

У новелах О. Кобилянської «Під голим небом», «За готар», «Огривай, сонце...», «Але Господь мовчить» образ пса пов'язується з передчуттям лихого, приходом смерті. Частим атрибутом образу собаки, який віщує наближення лиха чи смерті, прийнято вважати виття. Воно може викривати недобрі діяння людини і попереджати про небезпеку. У нарисі «За готар» передвісником чергової смерті удомі Магдалени постає виття собаки. Чоловік Магдалени звертає увагу на те, як тварина тримає голову під час виття: «Коли вгору, то перед вовками, що десь їх зачуває, а коли вділ, то смерть» [10]. Згодом у цьому будинку буде два мерці – невідомий подорожній та остання дитина Магдалени.

В етюді М. Коцюбинського «Лялечка» виття пса не лише сигналізує про нещастя – близьку смерть Раїси, а й слугує паралеллю до внутрішнього стану героїні: «Надворі вив пес. Уперто, жалібно тяглася нота скарги у темряві. Отак вона могла б вити, коли б мала силу. Та нащо вити?» [12, с. 86]. Кожна тварина має певну ознаку, а в системі поглядів та уявлень міфопоетичної свідомості розцінюється як символічне. «Вражаюча ознака у морфології певного виду в очах нашого народу була переконливим свідченням наявності таких же незви-

чайних властивостей. Отож, особливості, риси, сприйняті людиною у реальних тварин, фокусуються крізь призму міфосвідомості, яка вже вибирає матеріал за вимогами своєї схеми і відповідно до цієї схеми “семантизує” його» [133].

У малій ранньомодерній прозі образи комах зустрічаються рідше, порівняно з іншими бестіарними символами. Наприклад, у новелі В. Стефаніка «Сама самісінька» образ мух виконує функцію формального засобу де естетизації смерті головної героїні: «Мухи зумкотіли, різнобарвні світла волочилися разом із мухами по бабі, а вона млякала губами та білий язик показувала <...> Сідали на бабу, лізли в очі, рот <...> Всюди розносили бабину кров <...>» [21, с. 55, 56]. Мухи, таргани, жуки на підсвідомому рівні асоціюються з нечистю, хворобами, брудом, внаслідок чого викликають у людини негативні відчуття, огиду та неприязнь. Відбувається домінування «номінативної інформації» над «конотативним значенням» [5, с. 331]. Ці слабкі, мізерні істоти, позбувшись «обмежених можливостей свого комашиного існування», віщують і водночас прискорюють смерть жінки, постають нав'язливою загрозою.

В етюді М. Коцюбинського «Лялечка» головна героїня Раїса протягом свого життя проходить певні етапи духовного переродження та переоцінки власних світоглядних позицій. Наскрізний образ лялечки, з якої так і не з'явився барвистий метелик, символічно ілюструє покрокове згасання і зміну життєвих позицій та ідеалів героїні. Цей бестіарний танатичний символ увиразнює процес трансформації, який «не можна спрогнозувати, та який добре оприявнює суперечливу природу людини» [18, с. 89]. Поривання до ідеології, науки задля служіння народу поволі витісняють ірраціональні й чуттєві чинники. Життя Раїси, буденна вчительська праця були схожими до існування у шкарлупі: «Життя!.. – вона думала про нього. От їй уже тридцять перший рік пішов, а чи багато дало їй те життя?» [12, с. 66]. Село, у якому довелося вчителювати, постає картиною «мертвої природи», а кімната для проживання асоціювалась у героїні із «дном колодязя», домовиною [12, с. 66]. Переживання почуття жалю і смутку через неможливість повернутися назад і прожити життя щасливо відчутні у кінцевому монолозі етюду. Мрії нещасної жінки так і

залишилися не реалізованими, вони «зсохли» як і вона сама, «мов польова квітка з гербарія» [12, с. 67]. Якщо в етюді М. Коцюбинського «Лялечка» головна героїня так і не змогла символічно вийти зі стінок твердої «шкаралущі лялечки», то в літературній казці Лесі Українки «Метелик» смерть комахи символізує жертвну гибель в ім'я вищого й світлого. Така смерть набуває сакрального звучання, адже персонаж «рвався на простір! Він шукав світла» [23, с. 16]. Образ лампи постає водночас і жертвником, де гине метелик, і недосяжною мрією, світло якої притягує комаху.

Отже, історичний контекст, світоглядно-естетичні чинники, стан світу, його настроєвість у передчутті катастрофи, змін, дезорієнтації, краху старої системи, переоцінки цінностей змушують індивіда шукати пояснень та відповідей у сфері ірраціонального, міфологічного, містичного, підсвідомого, чуттєвого та інтуїтивного. Архетипно-міфологічні трактування бестіарної символіки у ранньомодерній літературі дають змогу не лише відшукати першовитоки культури зламу століть, а й простежити унікальність процесу трансформації, переосмислення та накладання модерністською культурою нових смислів.

Література:

1. Афанасьев А.И. Древо жизни: избранные статьи / Александр Николаевич Афанасьев; [подготовка текста и коммент. Ю.М. Медведева, вступит. статья Б.П. Кирдана]. – М.: Современник, 1983. – 464 с.
2. Войтович В. Українська міфологія / Валерій Войтович. – К.: Либідь., 2002 – 664 с.
3. Денисюк І. Національна специфіка українського фольклору (матеріали до лекції) / Іван Денисюк // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Вип. 31 Львів, 2003. – С. 3 – 22.
4. Іващук О. Поліфункціональність «зооморфних» образів у творах І. Франка та Е. Золя [Електронний ресурс] / Оксана Іващук // Наукові конференції. Філологічні науки. – Грудень, 2013. // Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/211>
5. Ісаєва Н.С. Авангардна природа символів у прозі Цань Сюе: образи

комах // Мова і культура. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. – Вип. 14. – С. 328 – 335.

6. Керлот Хуан Едуардо Словарь символов / Эдуардо Хуан Келот. – М.: «REFL-book», 1994. – 608 с.

7. Кобилянська О. Огривай, сонце... Збірка малої прози ; укр. та нім. мовами / Ольга Кобилянська; упорядкування, вступна стаття та примітки Я.Б. Мельничук; переклад німецькою мовою Н.П. Щербань. – Чернівці: Букрек, 2011. – 400 с.

8. Кобилянська О. Твори в п'яти томах. Том 1. / Ольга Кобилянська. – К., 1962. – 492 с.

9. Кобилянська О. Твори в п'яти томах. Том 3. / Ольга Кобилянська. – К., 1963. – 440 с.

10. Кобилянська О. Твори в п'яти томах. Том 5. / Ольга Кобилянська. – К., 1963. – 512 с.

11. Костомаров М. Слов'янська міфологія / Микола Костомаров. – К., 1994. – С. 88 – 107.

12. Коцюбинський М. Твори в семи томах / Михайло Коцюбинський; Т. 2: Повісті й оповідання. – К.: «Наукова думка», 1974. – 384 с.

13. Левченко Г. Зачарована казка життя Ольги Кобилянської: монографія / Галина Левченко. – К.: Книга, 2008. – 224 с.

14. Легенди і факти. Зозуля звичайна [Електронний ресурс] / Еколого-освітній відділ НПП «Північне Поділля». // Режим доступу: <http://park-rodillya.com.ua/lehendy-i-fakty-zozulya-zvychajna/>

15. Марціва Н. Інтерпретація образу-символу коня в побуті українців [Електронний ресурс] / Ніна Марціва // Науковий блог НаУ «Острозька Академія».

16. Пастух Н. Зооморфні образи в українському фольклорі. Образ зозулі [Електронний ресурс] / Надія Пастух // Автореф. дис.. канд. філол. наук. – 2001. – 19 с. //Режим доступу: http://www.google.com.ua/url?lurl=http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3

17. Пастух Н. Феномен зоологізму у міфології та культурі (теоретичний аспект) // З його духа печаттю... Збірник наукових праць на пошану Івана Денисюка: У 2 т. / Надія Пастух. – Львів, 2001. – Т. 2. – С. 114 –122.
18. Поліщук Я. І ката, і героя він любив...: Літературний портрет / Ярослав Поліщук. – К.: Академія, 2010. – 304 с.
19. Птахи-символи [Електронний ресурс] // Про Україну // Режим доступу: <http://about-ukraine.com/index.php?page=50>
20. Сліпушко О. Давньоукраїнський бестіарій (звірослов) / Оксана Сліпушко. – К.: Дніпро, 2001. – 144 с.
21. Стефаник В. Вибране / Василь Стефаник / Упоряд. В.М. Лесин, Ф.Н. Погребенник; вступ. стаття В.М. Лесина. – Ужгород.: «Карпати», 1979. – 394 с.
22. 100 найвідоміших образів української міфології. – К.: Автограф, 2007. – 460 с.
23. Українка Леся Прозові твори. Перекладна проза / Леся Українка // Зібрання творів: у 12 т. – К.: Наук. думка, 1976. – Т. 7. – 568 с.
24. Феррье Ж.-Л. Тридцять величайших картин, которые потрясли мир. Краткая история живописи от Ренессанса до наших дней / Ж.-Л. Феррье – Москва: РиполКлассик, 2008. – 416 с.
25. Франко І. Зібрання творів у 50-ти томах / Іван Франко. – К.: «Наукова думка», 1979. – Т. 22. – 522 с.
26. Черемшина Марко Новели; Посвяти Василеві Стефанику; Ранні твори; Переклади; Літературно-критичні виступи; Спогади; Автобіографія; Листи / Марко Черемшина // [Вступ. стаття, упоряд. й приміт. О.В. Мишанича; Ред. тому В.М. Русанівський]. – К.: Наук. думка, 1987. – 448 с.
27. Яцків М. Вибрані твори / Михайло Яцків // Упоряд., автор. передм. та приміт. М. Ільницький. – К.: Дніпро, 1973. – 456 с.
28. Яцків М. Муза на чорному коні: Оповідання і новели. Повісті. Спогади і статті / Михайло Яцків // Упоряд., автор. передм. та приміт. М. Ільницький. – К.: Дніпро, 1989. – 846 с.

ВИБАЧЕННЯ У ЛІНГВІСТИЧНОМУ ВИМІРІ НА МАТЕРІАЛІ
АНГЛОМОВНОЇ ПРОЗИ

*Теліцина М. Е.,
студентка
факультету іноземних мов
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Наразі мовний акт вибачення активно знаходиться у фокусі уваги зарубіжних і вітчизняних дослідників (Г. А. Балута, О. С. Кубрякова, М. А. Райтман, Ю. В. Туфанова, Н. І. Формановська). При порівнянні вибачень в різних комунікативних культурах, вчені використовують міжкультурний підхід і сходяться на думці, що способи лінгвістичної реалізації вибачень мають свої особливості. Сьогодні дослідження різних аспектів вербальної взаємодії людей є пріоритетними у мовознавстві, адже проблема ввічливості як однієї з найважливіших складових мовної поведінки висвітлюється в багатьох роботах (Р. Ратмайр, Н. І. Формановська, В.С. Храковский, Р. Brown, S. Levinson та ін). Слід зазначити, що дослідники одноставно трактують ввічливість як лінію поведінки, яка максимально враховує почуття і інтереси співрозмовника, спрямовану на підтримання балансу інтересів комунікантів і, таким чином, сприяє збереженню соціальної гармонії [3, с.102].

Об'єктом нашого дослідження є вибачальні структури в англomовній прозі Дж. Роулінг, Дж. Харріс та Т. Шарпа, а **предметом** – лінгвальні формули вибачення в англomовній прозі Дж. Роулінг, Дж. Харріс та Т. Шарпа.

Метою лінгвістичного аналізу є виявлення лінгвальних формул вираження вибачення в англomовній прозі Дж. Роулінг, Дж. Харріс та Т. Шарпа.

Поняття лінгвістичної ввічливості в даному дослідженні тісно пов'язане з комунікативною метою, до якої прагне людина в ситуації вибачення, і дозволяє продемонструвати роль вибачення у регулюванні міжособистісної взаємодії. Лінгвістична ввічливість сприяє успішній і безконфліктній комунікації.

За Н. І. Формановською, ми розуміємо лінгвістичну ввічливість як прояв поваги до партнера, виражений за допомогою мовних одиниць» [4, с.93].

Очевидно, що питання про ввічливість виникає як правило в потенційно конфліктних ситуаціях. Поведінка мовця інтерпретується адресатом як неввічлива, вважає Н. І. Формановська, в наступних випадках:

1) людина не виконала очікуваних знаків уваги (не привіталась, не вибачилась, не подякувала і т. п.);

2) людина вибрала недоречний знак уваги, що не підходить до даної ситуації, статусно-рольових відносин співрозмовників (фраза «Привіт!» не доречна в офіційній обстановці);

3) людина негативно охарактеризувала самого адресата або який-небудь об'єкт його особистої сфери (питання «Що це ти на себе натягнув?» є явно не ввічливим) [4, с.96].

Однією з таких (потенційно конфліктних) ситуацій є комунікативна ситуація вибачення.

Ситуація вибачення характеризується наявністю наступних компонентів:

1) двох, як мінімум, партнерів по спілкуванню: адресанта (людини, яка приносить вибачення) і адресата (ту людину, до якої направлено вибачення);

2) пошкодження (незначне / серйозне);

3) обставини спілкування (місце / час);

4) вербального/невербального вираження даної комунікативної інтенції [2, с.51].

Необхідно відзначити, що сам факт виникнення ситуації вибачення впливає на збиток (реальний або можливий), ступінь якого впливає на адресанта, детермінуючи вибір тих чи інших способів вираження вибачення. Тяжкість збитку впливає і на адресата, визначаючи характер його реакції на мовні дії мовця [2, с.53].

Відштовхуючись від наявності факту шкоди як події, що відбулася або від можливості його виникнення, дослідниками проводиться розмежування між превентивним (проспективним) і проступковим (ретроспективним) вибаченням [1, с.87].

У комунікативній ситуації проспективного вибачення (залучення уваги, сигнал переривання спілкування, сигнал закінчення спілкування та ін) адресант вибачається з метою пом'якшення шкоди, яку він збирається нанести адресату своєю вербальною або невербальною поведінкою. Наявність комунікативної компетенції у партнерів по мовному спілкуванню дозволяє мовцеві доречно використовувати проспективне вибачення, а адресату – адекватно його інтерпретувати.

П. Браун і С. Левінсон вважають, що «ввічливість походить від міжособистісного ритуального спілкування», а функцією як ритуальної поведінки, так і ввічливості взагалі є «контроль будь-якої соціальної групи над внутрішньою і зовнішньою агресією» [5, с.6].

Зокрема, використання в мові формул вибачення допомагає «перетворити щось, що можна прийняти за агресію, на те, чому можна підібрати прийнятне тлумачення» [1, с.90]. Промовець показує, що він бажає виправити або запобігти формуванню негативного враження від свого вчинку. Людина, яка приносить вибачення, таким чином просить співрозмовника ігнорувати потенційні негативні наслідки свого вчинку.

Вибачення може бути розглянуто як концепт в силу його важливої ролі в комунікативних взаємодіях людей і їх значною завантаженістю соціальним і культурним компонентом. Прагматичне значення концепту вибачення повністю виявляється в мовному спілкуванні.

Вибачення – це частотний мовний акт, одна з найважливіших категорій мовного етикету. Це реакція, наступна за проступком. Воно завжди знаходиться в рамках ввічливих «діалогових» відносин між людьми. Тут яскраво проявляються відносини «я» і «ти». Від «я» виходить інформація: винуватий, провинився, вихований, ввічливий. До «ти» направляється інформація: визнання провини, повага, пошана партнера у спілкуванні. У цьому сенсі можна сказати: коли людина просить вибачення за свій вчинок, вона тим самим зберігає і особисті відносини з партнером, і свій імідж [1, с.98].

Вибачення як культурний концепт все більше постає об'єктом лінгвістичних досліджень. Його прагматичне значення полягає у вербальному (і невербальному)

втіленні в людському спілкуванні і має велике значення в культурі поведінки. Прагмалінгвістичне значення концепту вибачення знаходить широке вираження і в аналізованих у нашій роботі текстах.

При вибаченні за незначні проступки, за незручність, нетактовність зазвичай відсутня сильна емоція, вибачення служать, в першу чергу, для того, щоб показати мовця як ввічливу людину, що визнає суспільні норми. Формули вибачення за незначні провини за структурою є зазвичай мінімальними.

“Ah—sorry. Must get along. Headmaster’s briefing. Can’t be late.” [6, с.23].

*I mean, **begging your pardon**, ma'am, for interrupting but that thing downstairs has come out of the cellar again and it isn't a fit sight for a decent woman to see first thing in the morning.'* [8, с.78].

Вибачення за несерйозні проступки вимовляють більш-менш машинально, так як проступки відбуваються зазвичай ненавмисно, мимоволі. Машинально вимовляють вибачення і за так званій словесний проступок-застереження в мові, вживання в мові знижених, грубих слів, відвертих, неприємних для співрозмовника оцінок [3, с.104].

Вибачення за середній і серйозний проступок або, за Р. Ратмайр, «вибачення по суті» [1, с.99] може супроводжуватися усвідомленням провини. Очевидно, що в вибаченні за середню і серйозну провину може бути повтор формул вибачення або вживання декількох формул вибачення. Вибачення за середню і серйозну провину супроводжується і почуттям незручності. У вибаченні за серйозну провину виявляється велика ступінь експресивності. Вживання декількох формул вибачення надає висловленню вибачення велику експресивність:

'I'm sorry ... I'm sorry ... oh God, Gav ...' [7, с.195].

My father had moved away and was sitting at the table, his head in his hands. “Oh God. I'm sorry. I'm sorry,” he repeated, though whether this was addressed to me or to the Almighty, I could not tell. He did not look at me as I slowly stood up. Instead he spoke into his hands, and although I kept my distance, knowing how volatile he could be, I sensed that something had broken in him.

“I’m sorry,” he said, now shaken by sobs. “I can’t take it, kid. I just can’t—fucking—take it.” [6, с.202]

Вибір формул вибачення залежить від характеру адресанта, принесення вибачення або його відсутність пов'язана зі ступенем його освіти, виховання. Вихована людина зазвичай намагається просити вибачення, вибираючи відповідні до ситуації спілкування формули.

Отже, вибачення використовуються для досягнення соціальної мети підтримки гармонії між комунікантами [1, с.99]. Вибачення може виражатися як за допомогою формул, закріплених етикетом, так і шляхом вживання вільних виразів, що грають роль вибачення в типових ситуаціях. При цьому етикетні формули передають значення вибачення в будь-якій ситуації, тобто завжди є ввічливими, оскільки відображають сформовані суспільством норми і правила поведінки комунікантів в подібних ситуаціях.

Перспективою нашого дослідження є вивчення підсилюючих емфатичних конструкцій, що вказують на ступінь провини мовця і спокути завданої ним шкоди, в англійських художніх прозових текстах.

Література:

1. Ратмайр Р. Прагматика извинения: сравнительное исследование на материале русского языка и русской культуры / Р. Ратмайр. – М.: Языки славянской культуры, 2003. – 272 с.
2. Туфанова Ю.В. Коммуникативная ситуация извинения: когнитивно-прагматический подход: дис. ... канд. филолог.наук / Ю. В. Туфанова. – Иркутск: ИГЛУ, 2010. – 205 с
3. Туфанова Ю.В. Лингвистическая вежливость как способ сохранения баланса интересов коммуникантов в речевой ситуации извинения / Ю. В. Туфанова // Вестник БГУ. Улан-Удэ: БГУ, 2010. С.102–106
4. Формановская Н.И. Речевое общение: коммуникативнопрагматический подход / Ю. В. Туфанова. – М.: Русский язык, 2002. – 216 с.
5. Brown, P., Levinson S., Politeness: Some Universals in Language Usage. Cambridge: CUP, 1994. – 345 p.

6. Harris, J. *Gentlemen and Players* / J. Harris. – L. : Black Swan, 2006. – 507 p.

7. Rowling, J. K. *The Casual Vacancy* / J. K. Rowling. – L. : Little: Brown Book Group, 2012. – 503 p.

8. Sharpe, T. *The Midden* / T. Sharpe. – L. : Macmillan Publishers, 1997. – 343 p.

УДК 821.161.2.09

Філологічні науки

ДАНТЕ Й УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА: ПРОБЛЕМИ РЕЦЕПЦІЇ
В ОСМИСЛЕННІ Ю.БОЙКА-БЛОХИНА.

Тетеріна О.Б.,

к. філол. наук, докторант

Інституту філології КНУ ім. Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Інтерес до вивчення літературної рецепції, однієї з найважливіших проблем порівняльного літературознавства, помітно загострюється нині, – за епохи мультикультуралізму.

Осмислення літературного сприйняття як складного за структурою, багаторівневого феномену об'єднує погляди різних дослідників, вітчизняних [Р.Гром'як, Г.Корбич] та зарубіжних [Д.Дюрішин, М.Гловінський].

Спираючись на концепцію «діалогізму культури» (М.Бахтін), учені наголошують на визначальній ролі літератури-реципієнта та актуалізують, на противагу прихильникам критикованої теорії «впливології», розуміння впливу як переосмислення інонаціонального художнього досвіду, як стимулу до оригінальної творчості на рідному ґрунті (А.Балакян, П.Брюнель, В.Будний, Л.Грицик, Р.Гром'як, Д.Дюрішин, А.Жід, М.Ільницький, Ю.Ковалів, Д.Наливайко, Г.Сиваченко, П.Тороп).

Варто зауважити, що увага до явища літературної рецепції спостерігається в українській компаративістиці ще від часу її зародження. Прикметно, що погляди М.Дашкевича, М.Драгоманова, М.Зерова, О.Колесси, В.Перетца, О.Потебні, П.Филиповича, І.Франка винятково суголосні сучасним концепціям.

У цьому контексті принципово важлива роль еміграційних учених, – Ю.Бойка-Блохина, В.Державина, І.Качуровського, Ю.Луцького, В.Петрова, Д.Чижевського, Ю.Шереха та багатьох інших дослідників, – яким «вдалося утримати традицію, за висловом І.Дзюби, та створити нову шкалу цінностей». Адже радянське літературознавство за умов ідеологічного тиску, з виразною тенденцією до типологізації літературного процесу та узалежнення літератур народів СРСР від російської, не залишало можливості для вивчення специфіки національного літературного розвитку в міжкультурному просторі.

Загальноновизнано вагоме значення засвоєння шедеврів світового письменства національними літературами, особливо на етапі їх становлення. Із цим вповні суголосний і Ю.Бойко-Блохин. Вивчення впливу (як стимулу) світової класики у міжнародному літературному розвитку вчений вважав одним із найважливіших напрямків досліджень у царині порівняльного літературознавства.

Дослідник осмислює сприйняття вітчизняним письменством творчості Данте, Гьоте та Байрона, що розглядає у контексті стильового розвитку національної літератури, з акцентом на його специфіці.

Особливу увагу Ю.Бойка-Блохина привертає рецепція творчості автора «Божественної комедії» на українському ґрунті, яку він аналізує у своїх працях, насамперед у німецькомовній студії «Dante und die Ukraine», 1977 (практично не відомій в Україні).

Еміграційний учений, як і сучасні компаративісти, осмислює проблему літературної рецепції багатоаспектно. У творчій трансформації мистецьких здобутків світової класики вітчизняними письменниками Ю.Бойко-Блохин вбачає потужний стимул до національного літературного розвитку. Дослідник важливого значення надає такому виду рецепції як художній переклад. Поза його увагою не залишається й літературознавча рецепція, яку він потрактовує як невід’ємний складник у вивченні сприйняття автора «Божественної комедії» на рідному ґрунті.

Тема «Данте і українська література» викликає великий інтерес вітчизняної науки про літературу, насамперед компаративістики, – розпочин-

аючи з Франкової студії («Данте Алігєрі. Характеристика середніх віків. Життя поета і вибір із його поезії», 1913) і аж до праць, які з'явилися за останні десятиліття. У цьому контексті увиразнюється внесок й Ю.Бойко-Блохина у вивчення означеної проблеми.

Еміграційний дослідник обґрунтовує концептуальну думку про можливість впливу літературознавчої рецепції,– як орієнтиру і стимулу,– на власне літературну творчість (оригінальну та перекладацьку).

Важливим проявом рецепції Данте вітчизняною літературою Ю.Бойко-Блохин вважає художній переклад, що він осмислює багатоаспектно (як засіб розвитку мови, джерело змістового і формального збагачення вітчизняної літератури, а також стимул до оригінальної творчості на рідному ґрунті). Це вповні узгоджується із концепцією вченого, який, продовжуючи вітчизняну перекладознавчу традицію (П.Куліш, І.Франко, П.Грабовський, В.Самійленко, Леся Українка, «неокласики» на чолі з М.Зеровим), потрактовує переклад важливим чинником національного літературного розвитку, надаючи, водночас, вагомого значення й власне перекладацьким питанням. Варто зауважити, що Ю.Бойко-Блохин (як і його попередники, починаючи з ХІХ ст.), підкреслював й націотворчу функцію художнього перекладу в українській культурі. У цьому контексті вчений надає винятково важливого значення українським тлумаченням І.Франка, В.Самійленка та Лесі Українки.

Значним досягненням вітчизняного перекладацтва еміграційний дослідник вважає повний переклад «Пекла» М.Рильського та П.Карманського, інтерпретацію інших частин «Божественної комедії» Є.Дроб'язка («Чистилище», 1968; «Рай», 1972). Учений високо поціновує повний український переклад книги «Нове життя» (М.Бажан, І.Драч, В.Житник, В.Коротич, Д.Павличко, А.Перепада).

Перші прояви рецепції автора «Божественної комедії» вітчизняною літературою (що засвідчують твори українських письменників) Ю.Бойко-Блохин, на відміну від своїх попередників і наступників (О.Білецький, О.Домбровський, Г.Кочур, О.Пахльовська, М.Стріха), пов'язує не з Т.Шевченком, а з

І.Котляревським. Еміграційний дослідник проводить паралель між двома митцями щодо їхнього «реформаторського прориву» у розвитку літературної мови. Крім того, і сам твір основоположника нової вітчизняної літератури - «Енеїда» - виразно засвідчує (за спостереженнями еміграційного дослідника) сприйняття Данте на українському ґрунті.

Творчу трансформацію художнього досвіду автора «Божественної комедії» українськими письменниками (І.Котляревський, Т.Шевченко, Леся Українка, Юрій Клен) учений осмислює у європейському контексті (з акцентом на проблемі стильового літературного поступу та його національної специфіки).

Ю.Бойко-Блохин обґрунтував функціональну роль рецепції Данте в українській літературі, з акцентом на її різновекторності. Погляди еміграційного дослідника, що репрезентують вітчизняне письменство як невід'ємну частину європейського культурного простору, зберігають своє важливе значення не лише для вітчизняної, а й світової компаративістики, вказуючи перспективи для нових наукових пошуків.

УДК 2-1

Філософські науки

МЕЛХІСЕДЕК: ДОКАЗ ІСНУВАННЯ ПЕРВІСНОГО МОНОТЕЇЗМУ
(Філософсько-герменевтичний коментар до Бут 14, 18-20)

Гусак П.Р.,
Доцент кафедри філософії
Український католицький університет
м. Львів, Україна

Καὶ Μελχισεδεκ βασιλεὺς Σαλημ ἐξήνεγκεν ἄρτους καὶ οἶνον ἧν δὲ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, καὶ ἠύλόγησεν τὸν Ἀβραμ καὶ εἶπεν εὐλογημένος Ἀβραμ τῷ Θεῷ τῷ Ὑψίστῳ ὃς ἔκτισεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν — «І Мелхиседек, цар Салиму, виніс хліби і вино, був же [він] священик Бога Найвищого, і поблагословив Аврама, і сказав: благословенний Аврам Богом Найвищим, який

оснував небо і землю» (Бут 14, 18) [1] (переклад мій — П.Г.). Подія, описана в цих віршах Книги Буття, сталася ще до того, як Аврам одержав обітницю народження нащадка і (відповідно до тієї обітниці) зачався Ісаак (див.: Бут 15, 4 — 18, 14), тобто — *ще до того, як виник народ Ізраїля*. «Салим», що його царем був Мелхіседек, — це сакральна назва Єрусалиму: «Салим ототожнений з Єрусалимом у Пс 76, 3 та у всій юдейській традиції» (коментар на Бут 14, 18-20: [2, 1861]; Переклад мій — П.Г.). Звідси можливо зробити висновок, що народ царя Мелхіседека, котрий жив на території, що її імовірною столицею був Салим — Єрусалим, невизначено довгий час до того, як Аврам отримав покликання і обітницю, знав Єдиного Істинного Бога та поклонявся Йому: «Хоча Мелхіседек й не належить до вибраного народу, він служить Всевишньому, ототожнюваному з Богом Авраама. Тут вже позначається тенденція до універсалізму: є шлях, котрий веде до Бога через Ізраїль, і шлях, котрим ідуть інші язичницькі народи. Обидва шляхи сходяться в Християнстві, де нема вже ні юдея, ні язичника, а всі одне у Христі (Гал 3, 28). Таємниче священство Мелхіседека, поєднане з його царською гідністю, є прообразом Христа, “священника у вічність за порядком Мелхіседека” (Євр 7, 21, пор.: Пс 110, 4). Святі Отці розвинули це тлумачення, вбачаючи в хлібі та вині, що їх приніс Мелхіседек Авраамові, прообраз Євхаристійної жертви» (коментар на Бут 14, 18-20: [2, 1861-1862]; Переклад мій — П.Г.). Слова з Псалма 110, 4: $\Sigma\upsilon\ \epsilon\acute{\iota}\ \iota\epsilon\rho\epsilon\upsilon\varsigma\ \epsilon\iota\varsigma\ \tau\omicron\nu\ \alpha\acute{\iota}\omega\nu\alpha\ \kappa\alpha\tau\grave{\alpha}\ \tau\eta\nu\ \tau\acute{\alpha}\xi\iota\nu\ \text{Μελχισεδεκ}$ — «Ти є священник у вічність за порядком Мелхіседека» [1] (переклад мій — П.Г.) вказували б на те, що Давид (якщо вважати його автентичним автором даного псалма), маючи тільки політичну владу, а священної жрецької — ні (бо в Ізраїлі вона передавалася за порядком Аарона по лінії покоління Леві, а не Юди, до якого належав Давид), бажав сконцентрувати у своїх руках — чи принаймні в руках свого нащадка — і політичну, і священну жрецьку владу на зразок Мелхіседека, котрий мав одне і друге.

В цьому контексті вартує уваги винищення і спалення Єрусалиму синами Юди: $\text{Καὶ ἐπολέμουν οἱ υἱοὶ Ἰουδα τὴν Ἱερουσαλημ καὶ κατέλαβοντο αὐτὴν καὶ}$
66

ἐπάταξαν αὐτὴν ἐν στόματι ῥομφαίας καὶ τὴν πόλιν ἐνέπρησαν ἐν πυρὶ — «І завоювали сини Юди Єрусалим, і взяли його, і побили його вістрям меча, і місто спалили у вогні» (Суд 1, 8) [1] (переклад мій — П.Г.). Бо якщо Єрусалим — це Салим (Σαλημ), про який згадується в Бут 14, 18 , і його цар Мелхіседек — священник Найвищого Бога: час, у якому він благословив Авраама, за різними даними припадає приблизно між 1900-1700 рр. до Р. Хр., а приблизний час винищення і спалення Єрусалиму синами Юди — на приблизно 1200 р. до Р. Хр. (див.: Alttestamentische Zeittafel [3, с. 367]), — то можна припускати, що за тих декілька століть в Єрусалимі все ще жив той сам народ Мелхіседека, який поклонявся Найвищому Богові. В такому випадку не зрозуміло, чому він мав би підпасти під τὸ ἀνάθεμα: закляття, ритуальне винищення: «Мається на увазі винищення населення, й для цього використовується слово, яке в раніших часах означало винищення на підставі клятв чи вказівок богів» [4, с. 180] (переклад мій — П.Г.). Із 2 Книги Самуїла 5, 6-7 дізнаємося, що Давид пішов походом εἰς Ἱερουσαλημ πρὸς τὸν ἱερουσαϊὸν τὸν κατοικοῦντα τὴν γῆν — «в Єрусалим проти євусейця, який населяв ту землю». Євусейці належали до числа семи народів, які підпадали під τὸ ἀνάθεμα (див.: Втор 7, 1 та 20, 17) і були одним із народів Ханаану ще до його завоювання Ізраїлем. Тому тут залишається простір для таких припущень: а) євусейці й були власне народом Мелхіседека та поклонялися Найвищому Богові, й тому зарахування їх до народів, які підпадали під τὸ ἀνάθεμα, було неправомірним, а знищення Єрусалиму синами Юди (і мабуть — «дозавоювання» євусейців Давидом: взяття ним фортеці Сіон (2 Сам 5, 7) ?) — невдячністю з погляду історії Ізраїля: забуттям або ігноруванням Мелхіседекового благословення, даного Аврамові; б) за тих кількасот років, які пройшли між благословенням Мелхіседека і знищенням Єрусалиму синами Юди, євусейці витіснили народ Мелхіседека і зайняли Єрусалим: на підтвердження цього мені не відома якась археологічна інформація; в) за цей час народ Мелхіседека (євусейці — ?) відпав від поклоніння Найвищому Богові й прийняв культ сусідніх народів.

В усякому разі, тут відкривається поле для досліджень біблістів, істориків, етнологів та археологів.

Література:

1. Greek OT: LXX [A] Accented ²^α. — The morphologically analyzed text of CATSS LXX prepared by CATSS under the direction of R. Kraft (Philadelphia team). // The Unbound Bible. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://unbound.biola.edu/>

2. Библия. Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета, в русском переводе с приложениями. Учебное издание с общими и частными введениями, полными параллельными местами, подразделениями, кратким толкователем, аналитической Симфонией и географическими картами. — Изд. «Жизнь с Богом»: Брюссель, 1973. — 2351 с.

3. Die Heilige Schrift des Alten und Neuen Testaments. Nach den Grundtexten übersetzt und herausgegeben von Prof. Dr. Vinzenz Hamp, Prof. Dr. Meinrad Stenzel +, Prof. Dr. Josef Kürzinger. — Paul Pattloch Verlag: Aschaffenburg, 1964. — XII + 1148 + 376 с.

4. Die Bibel. Einheitsübersetzung der Heiligen Schrift. Gesamtausgabe. — Katholische Bibelanstalt, Stuttgart; Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart; Österreichisches Katholisches Bibelwerk, Klosterneuburg, 1980. — 1456 с.

УДК 343.3/7

Юридичні науки

ДЕРЖАВНА ТАЄМНИЦЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЕСТОНІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

*Кіріченко С. А.,
студент Навчально-наукового інституту
інформаційної безпеки
Національної академії Служби безпеки України
м. Київ, Україна*

За українським законодавством, державна таємниця — «це вид таємної

інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою» [1, с. 1].

Інформація в українському законодавстві, поділяється на:

1. Відкрити (публічну інформацію).
2. Інформацію з обмеженим доступом.

Інформація з обмеженим доступом, відповідно до Закону «Про інформацію» (стаття 21), поділяється на конфіденційну, службову, таємну. У Законі України «Про доступ до публічної інформації» роз'яснюються типи інформації.

Під конфіденційною інформацією законодавець має на увазі інформацію, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов. Таємною законодавець визначає інформацію, доступ до якої обмежується, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі. До таємної належить державна, професійна, банківська таємниця, а також таємниця досудового розслідування, сповіді та інші, визначені законом. Службовою інформацією законодавець визначає два види інформації, відповідно до вимог частини 2 статті 6 Закону «Про доступ до публічної інформації». Це або інформація, що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, або інформація, що зібрана в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності в сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці [2, с. 1].

Статус СБУ в системі охорони державної таємниці визначають Закони «Про державну таємницю», «Про національну безпеку України», «Про Службу безпеки України.

Законом України «Про державну таємницю» СБУ вказується як спеціально уповноваженим державним органом у сфері забезпечення охорони державної таємниці [1, с. 1].

Закон України «Про національну безпеку України» визначає СБУ як державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, що забезпечує державну безпеку, здійснюючи з неухильним дотриманням прав і свобод людини і громадянина [3, с. 1].

Сутність державної таємниці в Республіці Естонія описано в Законі «Про державну таємницю» Естонії від 22 жовтня 1997 року. Він встановлює основи та порядок віднесення інформації до державної таємниці в інтересах забезпечення безпеки Естонської Республіки, її засекречення, а також підстав для допуску до державної таємниці та порядку її захисту.

Деталізація системи охорони державної таємниці відображено в нормативно-правових актах Естонської Республіки, відповідальність за порушення в системі та злочини, пов'язані з державною таємницею – в Кримінальному кодексі.

Згідно з Законом Республіки Естонія «Про державну таємницю», державною таємницею є інформація, яка в інтересах забезпечення державної безпеки потребує захисту від розголошення, є об'єктом власності Естонської Республіки або знаходиться під її контролем або розроблена нею чи для неї, якщо ця інформація віднесена до державної таємниці і засекречена на передбачених законом підставах і в порядку. Інформація, стан якої задовольняє вищезгадані умови, може бути державною таємницею незалежно від виду її носія.

Не може бути державною таємницею, згідно з законодавством, службова інформація державних установ і закладів місцевого самоврядування, призначена для внутрішнього користування в установах [4, с. 1].

Крім того, в законі зазначаються категорії відомостей, які належать до державної таємниці. Згідно з законом, до державної таємниці належать відомості, пов'язані з державною безпекою. Інформація має стосуватися або бути пов'язаною з: планами, озброєнням, постачанням, резервам або операціями, пов'язаними з державною обороною; системами, проектами, планами або потужностями обладнання (установок), що мають відношення до державної безпеки; інформацією, розробленою іноземними або міжнародними організаціями або в результаті співпраці між Естонською Республікою і вищевказаними організаціями, стосовно якої

встановлено вимогу про те, щоб ця інформація, її джерело або факт співпраці зберігалися в таємниці; діяльністю розвідки або контррозвідки, а також джерел і методів, використовуваних розвідкою, або контррозвідкою; міжнародними відносинами, міжнародною зовнішньополітичною і зовнішньоекономічною діяльністю Естонської Республіки, яка зачіпає державну безпеку; науковими, технологічними і економічними питаннями, які зачіпають державну безпеку; криптографічними інформаційними системами і шифрувальною апаратурою; особами, які надавали або щодо яких є підстави припускати, що вони надають Естонській Республіці інформацію з питань, що стосуються державної безпеки, за умови, що інформація або зв'язок з цими особами повинна зберігатися в таємниці; іншою інформацією, яка в інтересах забезпечення державної безпеки потребує захисту від розголошення, якщо таке рішення приймає особа, наділена правом віднесення інформації до державної таємниці» [4, с. 3].

Важливою ремаркою для системи охорони державної таємниці Естонії є пункт 3 статті 2 Закону. В ньому йдеться про те, що інформація належить до державної таємниці у випадку, якщо її розголошення може принести шкоду державній безпеці. При цьому у випадках з іноземною інформацією, конфіденційними іноземними джерелами, а також джерелами та методами, використовуваними розвідкою і контррозвідкою, свідомо передбачається, що їх розголошення завдасть шкоди державній безпеці» [4, с. 2].

Для інформації, що є державною таємницею, залежно від її змісту встановлено три грифи секретності: «цілком таємно», «таємно», «конфіденційно», проте, на відміну від інших країн, у законі Естонської Республіки детально кожен ступінь секретності не розписаний [5; с. 20].

Ступені секретності і відповідні їх грифи, які визначає законодавець, описані в статті 10.

Гриф «цілком таємно» надається, якщо є вагома підстава вважати, що розголошення цієї інформації може спричинити непоправну шкоду для державної безпеки.

Гриф «секретно» надається у випадку, якщо є вагома підстава вважати, що розголошення цієї інформації може завдати шкоди державній безпеці [4, с. 5].

Особливістю системи охорони державної таємниці Республіки Естонія, що в Законі чітко визначені категорії віднесення до державної таємниці і не знаходяться в окремому документі, а також особливістю є акцент на формулюванні «державна безпека», а не «національна безпека», що вказує на керівну роль держави як суб'єкта забезпечення безпеки суспільства.

Отже, серед пріоритетних галузей зазначено обороноздатність і міжнародні відносини, що безпосередньо пов'язано з зовнішньополітичним курсом держави.

Література:

1. Про державну таємницю: Закон України. Голос України. 1994
2. Про доступ до публічної інформації. Закон України. Голос України від 09.02.2011 – № 24
3. Про національну безпеку України: Закон України. Урядовий кур'єр від 2018. № 132.
4. О государственной тайне. Закон Республіки Естонія від 22 жовтня 1997 року. URL: http://estonia.news-city.info/docs/sistemst/dok_iegiso.htm?fbclid=IwAR0TDS57-RL722fboTfCr-574KFkdnRpzkD_OlOrcdgeodp7LhgAGWsCOkY
5. Грищенко І.В. Досвід країн Східної Європи у сфері охорони державної таємниці. Порівняльно – аналітичне право. 2005 №4. URL: http://www.pap.in.ua/4_2015/5.pdf (дата звернення 27.08.2019)

ACTIVITIES OF THE STATE BUREAU OF INVESTIGATION IN UKRAINE

Miakota O.V.
Student faculty of law

Today, our country is on the verge of new changes and improvements, particularly in the law enforcement system, and requires significant investment and changes in the legal field. All this will make it possible to improve the legal status of society, to protect every citizen from any unlawful encroachment by government officials.

Actuality of theme. Establishing justice, bringing those responsible to justice, in spite of any privileges, is a perennial issue that bothers every Ukrainian. For more than a few decades, only the negative changes that have plagued our society have taken place. In particular, it is the criminal acts of corrupt authorities which, in no way, counteract crime, but rather support it.

Analysis of recent research and publications. The issue of investigation of criminal proceedings involving law enforcement officers and public servants has repeatedly attracted the attention of such well-known scientists as: Banakh S.V., Ivansky A. Y., Kovalchuk I. S., Arkusha L. I., Samoilenko O. A., Osadchy Y. I., Melnychuk T. V., Prizhbilo O. V., Skogutovsky I. P.

The purpose of this work is to investigate the activities of the State Bureau of Investigation in the context of European integration.

Presenting main material. Thus, the State Bureau of Investigation is one of the new bodies created as a result of the implementation of the Ukrainian strategy, with the aim of transitioning Ukraine into a new international economic space. The activities of this division are governed by such legislative acts as: the Constitution of Ukraine, the Criminal Code of Ukraine, the Criminal Procedure Code of Ukraine, the Law of Ukraine "Pro-Investigative Bureau of Investigations, and the Law of Ukraine" on Civil Service in Ukraine. Also, the new body has certain features that manifest themselves both in the specifics of the crimes it investigates and of which criminals are held accountable. The crimes investigated by this body include such as: war crimes, violations of the rights and freedoms of citizens during law enforcement agencies and corruption offenses. Persons arrested by the BDA in the case of a crime

include: public servants and law enforcement officers. As a basis for its activities, the DBD has principles and tasks that are assigned to it under current law.

The fundamental principles include: legality, the rule of law, justice, political neutrality, independence, impartiality, objectivity. The main task of this body considers prevention, termination, disclosure, investigation of crimes that are within its competence. Today, the DBR is making a lot of efforts, and justice has prevailed in our country, and every citizen has felt protected and safe. The main goal is to ensure protection at the legal level of citizens. According to the Law of Ukraine "On the State Bureau of Investigation", this body implements its tasks, principles and powers on the basis of certain measures and methods. It conducts pre-trial investigation and conducts various investigative actions, confidentially cooperates with individuals who provide the necessary information, creates projects for counteracting crime in our country [2, p. 5] .

The DBR has only recently started its operations, but it is developing very quickly and efficiently, striving to consolidate its position not only nationally but also internationally. In order for such activity to continue to develop effectively, certain conditions are needed, the realization of which requires financial investments and achievements in the legal sphere of society. Absence of any influence on the activity, ensuring control of the public, observance of all norms of the law, inevitability of punishment for the act, awareness of incorruptibility - all these are the main weapons of the DBR, which greatly helps and destroys all manifestations of crime and counteracts it. This is the only way to ensure the rule of law in our country and to achieve the highest degree of legal equality, development, legal protection of every person and citizen of Ukraine.

The effectiveness of DBR activities is most evident in the statistics of open criminal proceedings upon the commission of unlawful legal actions. In most cases, it is corruption, violence by public servants in order to profit, military crimes. Such statistics show that every day the Ukrainian budget loses hundreds millions of dollars, as a result of it, then affects the entire Ukrainian people. In the last 2017-2018 alone, it has returned property and funds to our state worth about \$ 5 billion. All this money

is a crime-inflicted damage to the state and is refundable to the Ukrainian people [1, p. 32] .

Purification of power, exposing criminal groups, corrupt officials, crimes committed by officials at various administrative levels are all a mission that the State Bureau of Investigation should and continues to carry out. Therefore, given the above, it should be noted that the State Bureau of Investigation is actively developing and conscientiously fulfilling its responsibilities, there by improving the daily life of society. Taking measures against criminals and minimizing corruption risks in any law enforcement or other agencies is the main strategy of destroying the evil of domination, which hopefully will disappear forever from the memory of Ukrainians and the history of our country. Only a fair assessment of any actions, an absolute guideline for compliance with all norms of the legislation, will ensure the legal future of every subsequent Ukrainian generation.

References:

1. State Bureau of Investigation Activity Report of the State Bureau of Investigation 2018 [Electronic resource] / State Bureau of Investigation. - Access mode: <https://dbr.gov.ua/reports>
2. On the State Bureau of Investigation: Law of Ukraine dated 10.12.2015. в Announcements of the Verkhovna Rada of Ukraine. - 2016. -№6. - Article 55.
3. State Bureau of Investigation Strategic Activity Program [Electronic resource]/ State Bureau of Investigation. - Access mode: <https://dbr.gov.ua/strategic-program-dialities>
4. Legal Dictionary / Ed. V.M. Koretsky et al. K, 1983. 871s.

Юридичні науки

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У БОРОТЬБІ
З ФІНАНСУВАННЯМ ТЕРОРИЗМУ

Пишняк Ярослава Володимирівна

Змінювати і жити по новому, чи жити щоб змінювати!? Ось основне питання, яке повинні собі ставити пересічні громадяни тай не тільки. У народі говорять : «Все тече, все змінюється». Дійсно зміни, перевороти, гвалт являються одними із складових нашого оточуючого середовища, яке називається життям. Із самого народження людини їй намагаються закласти свого роду підвалини добра, з надією, що вона у майбутньому зробить все для того щоб залишити «вагомий слід» після себе, але життя прожити-не поле перейти, і поле це нажаль «мінне». На кожному кроці становлення її чекає якась прірва, і вона повинна прийняти правильне рішення. Чи провалитися? Чи віднайти інший шлях. Саме так відбувається і у нашій державі, або ж ми ідемо правильним шляхом (і притому зустрічаємо, спілкуємось із «правильними людьми»), або невірний крок і все-прірва, а там тьма.

Для того щоб рухатися в правильному напрямку, як-то кажуть « в ногу із часом», нам потрібний наставник, правитель який адекватно реагуватиме на суспільні запити, прийматиме демократичні рішення як на національному так і міжнародному аспектах. Суспільство, особистість та держава-ось три складових які забезпечують безпеку, точніше національну безпеку, гарантом якої і буде наставник. Але жодна держава не може існувати без своїх протиріч, Україна не виключення. Не задоволення соціальних, культурних, економічних потреб суспільства призводить до підриву країни. Врешті і політичні механізми також відіграють чималу роль. Не стабільність, не вирішеність, неузгодження інтересів та протиріч у державі створює «психологічно-подавлений інтелект особистості», назріває злість, яка переростає до застосування різного типу методів вирішення проблем, але більшість з яких вирішуються із застосуванням сили, або ж вирішення проблеми «чужими руками» за окрему плату. Тут же постають безліч запитань: «Кому вигідна ця неузгодженість? Чому, хто, на людей робить психологічний вплив? Для чого піддавати небезпеці та загрозу життю стільком людям? І головне запитання-що це за плата та яка користь комусь від цього?» На

деякі питання відповідь очевидна, словами людства це звучить так: «Нема людини –нема проблем», і плата ця грошова, а щоб було легше спокутувати цю провину роблять це угрупованнями. Воно й не дивно, і гроші «заробили» і приховалися. Тому, актуальність фінансування цих груп є дійсно високою і піддається розгляду на всіх типах розвитку і становлення держави. На національному законодавстві, тай за багатьма літературними джерелами це «дійство» називають тероризмом, а надання коштів «фінансуванням».

Дійсно напруга в Україні 2014 дає пояснення чому все саме так, а не інакше. Наявність потенційної та реальної загрози людству, що може спричинити і застосування зброї масового ураження ставить перед Україною застосування антитерористичних заходів, пошуку шляхів фінансування тероризму та запобігання його проявам у майбутньому. Тероризм-складне соціальне явище, прояви якого наявні на міжнародному рівні, тому для забезпечення ефективності виявлення його феномену потрібні координовані зусилля декількох держав, при цьому питання розгляду повинні зачіпати і дотичні до цього питання. Ще більшої уваги цій проблемі надається через те що антитерористичні операції, які здійснює Україна проти Росії та навпаки, націлена в основному на нарощування силової складової руками невинних людей, яка в супереч організаторам та їх надіям призводить до збільшення кількості терактів та гибелі людей. Це в свою чергу дає відбиток на демократизації держави, повалення його як такого. Тому, саме запобігання терористичній небезпеці, виявлення каналів «фінансування терористів» видається складним і довготривалим процесом. Адже гроші являються основним засобом ураження спільноти. Багато науковців намагаються розробити та вдосконалити наявні методи боротьби, побудувати «стіну» між демократичним суспільством та проявом рушійної сили. Для цього вони намагаються надати пояснення до коняретизації деяких термінів, а саме: «тероризм», «терористична група», «фінансування», «кошти», «активи», «запобігання фінансування» тощо. Серед таких науковців є О. Бантишев, А. Данилевський, В. Ємельянов, В. Журавльов, В. Крутов, В. Коваленко, В. Кубальський, Ю. Марченко, С. Мохончук, Л. Новікова, М. Семикін та інші вітчизняні фахівці. Проте, враховуючи законодавчі новели у антитерористич-

ному законодавстві, зазначена тематика набула нових форм, що потребує ґрунтовного аналізу. [11, ст. 284]

З огляду на теперішню ситуацію, терористичні акти в Україні раніше були майже нереальними. Все більшого розмаху та масштабу щодня, щогодини, щохвилини набирає цей злочин. Підтвердженням цього слугує війна на Сході України. Здавалося б все розпочалося із політичних неузгодженостей (хоча як на мене все почалося із «розриву грошового портфеля» та нехтуванням державою та суспільством між верхівкою влади), подій на Майдані Незалежності у Києві, та повинно все закінчитися із приходом нової влади. Кінцевим результатом ми маємо війну, яка триває дотепер. На сьогоднішній день в Україні спостерігається суттєве загострення терористичної діяльності, фінансування тероризму та сепаратизму. Для того щоб запобігти проявам цього злочину потрібно в першу чергу чітко визначитися із розумінням що таке фінансування тероризму? Які масштаби він охоплює? Та які наслідки такої неправомірної дії?

Перш за все під фінансуванням тероризму розуміють - діяльність, спрямовану на надання або збір коштів (грошових) з метою їх подальшого використання для підготовки і здійснення терористичного акту терористом або терористичною організацією. [10, ст.20]

Подібні, але більш вивірені і деталізовані з точки зору права, визначення поняття "фінансування тероризму" можна знайти в декількох джерелах, наприклад у Міжнародній конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму. Визначення міститься й в документі, іменованому « Типове законодавство про відмивання коштів та фінансування тероризму», який був підготовлений 1 грудня 2005 Управлінням ООН з наркотиків і злочинності (United Nations Office on Drugs and Crime- UNODC) спільно з Міжнародним валютним фондом (International Monetary Fund -IMF).

Фінансування тероризму має схожі риси з відмиванням коштів. Це стосується переважно методів і способів використання елементів фінансової системи. Однак, фінансування тероризму має ряд істотних особливостей, що

відрізняють його від відмивання коштів. Перш за все, слід зазначити, що джерелами при відмиванні коштів завжди є злочини. Метою ж процесу відмивання є бажання скористатися злочинними доходами, попередньо надавши їм вигляду отриманих легально. На відміну від відмивання грошей, фінансування тероризму здійснюється не з метою скористатися злочинними доходами, а для досягнення політичних та ідеологічних результатів від терористичної діяльності.

Фінансування тероризму визнається кримінальним злочином у Міжнародній конвенції ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 року, а всі країни-учасники зобов'язані імплементувати її норми в національне законодавство. Відповідно до рекомендацій міжнародної організації FATF, які визнаються стандартами у протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму, країнам слід вжити негайних заходів до того, щоб стати стороною і повністю виконувати не тільки Міжнародну конвенцію ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 року, але і Віденську конвенцію 1998 року і Палермську конвенцію 2000 року. Крім того, країнам також слід невідкладно прийняти до виконання резолюції ООН з питань запобігання та припинення фінансування терористичних актів, зокрема резолюцію Ради безпеки ООН від 28 вересня 2001 № 1373.

За останні десятиліття створена значна юридична база у вигляді численних міжнародних конвенцій для боротьби з тероризмом. У цих нормативних актах передбачені взаємні зобов'язання держав у протидії різним видам і формам терористичної діяльності. Серед них можна відзначити Токійську конвенцію 1963 року, Гаазьку конвенцію 1970 року, Монреальську конвенцію 1971 року, спрямовані на боротьбу зі злочинами терористів на повітряному транспорті, Нью-Йоркську конвенцію 1973 року про запобігання й покарання злочинів проти осіб, що користуються міжнародним захистом, Нью-Йоркський конвенцію 1979 року про боротьбу із захопленням заручників, Віденську конвенцію 1980 року, Монреальську конвенцію 1991 року про маркування пластичних вибухових речовин. [3,4,8-Е]

Успіх боротьби з тероризмом прямо залежить від реального оперативного співробітництва між спецслужбами. Провідні країни світу прийшли до усвідомлення того, що злочинний світ об'єднався набагато раніше, ніж їхні правоохоронні органи. Очевидним стає той факт, що тероризм можна перемогти тільки спільними зусиллями. Група експертів по транснаціональній організованій злочинності на засіданні в Парижі 12 квітня 1996 року прийняла наступні рекомендації: держави повинні проаналізувати своє законодавство, що стосується карних злочинів, визначити центральний орган, структура якого повинна відповідати завданням швидкої передачі запитів про зроблених і теракти, що готуються. Були засуджені злочинні акти, методи й практика тероризму, виражена рішучість діяти з метою його викорінювання як на двосторонній основі, так і шляхом багатобічного співробітництва.

16 грудня 1997р. резолюцією 52/164 Генеральної Асамблеї прийнята «Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом». У ній були уточнені деякі поняття, наприклад такі, як «вибуховий або інший смертоносний пристрій», «місце суспільного користування», «система суспільного транспорту». Однією з найважливіших проблем, що вимагає уваги, є вдосконалення міжнародного співробітництва в сфері перекриття фінансових потоків, що направляються на підтримку терористів. Не прагнучі до фінансової вигоди як до кінцевої мети, терористичні організації, проте, мають потребу в грошах для організації й проведення терористичних актів, залучення нових прихильників, забезпечення підтримки на місцях і за кордоном. Тому перекриття шляхів фінансування терористичної діяльності стало важливою проблемою світового співтовариства.

Щодо України, законодавство України досить не досконале, потребує величезних змін та уточнень (в першу чергу саме у термінології). Для цього необхідно тісно співпрацювати на міжнародному рівні саме з державами, які мають дещо інше бачення та розуміння злочину фінансування тероризму. Так, зокрема із вище наведених пунктів можна сказати, що за текстом Закону термін “терористичний акт” замінити на термін “терористичний злочин” або

“терористична акція”. Такий випадок не поодинокий, тому скоординувати зусилля потрібно саме у нормативному напрямі.

Також, звідси впливає те що кожній державі-учасниці за доцільно було б встановити окрему кримінальну відповідальність за цей злочин, а також розширити коло ознак діянь злочинця, які значно ширше за ознаки фінансування особи з метою вчинення терористичного акту, що містяться в ст. 258-4 КК. [2, ст.]

Література:

1. Конституція України, Верховна Рада України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР

2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. – [Режим доступу]. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print1329863386-597189>. – Текст з екрану.

3. (Nato Summit 2014: Road closures and disruption in Cardiff city centre).

4. http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50313.htm)

5. Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо кримінальної відповідальності за фінансування [...] Верховна Рада України; Закон від 19.06.2014 № 1533-VII

6. Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо запобігання [...] Верховна Рада України; Закон від 21.09.2006 № 170-V // Уряд. кур'єр. – 2006. – 12 жовт. – № 191. – С. 12.

7. Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму Верховна Рада України; Закон від 12.09.2002 № 149-IV // Офіц. Вісник України. – 2002. – № 40. – Ст. 1844.

8. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму від 16 травня 2005 р. < www.zakon.rada.gov.ua >.

9. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванн [...] Верховна Рада України; Закон від 28.11.2002 № 249-IV- [Режим доступу].[.http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/212114/print1329863386597189](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/212114/print1329863386597189) .

10. Новикова Л.В. Кримінальна відповідальність за фінансування тероризму: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2007. – 20 с.

11. Україна і світ: протидія відмиванню грошей: Збірник нормативно-правових актів та інформаційно-аналітичних матеріалів. Укладачі: Варналій З.С. Панфілова Т.О. Резнікова О.О. Феценко В.В. Відповідальний за випуск: Ковальчук Т.Т./ Міжвід. коміс. з питань фін. безпеки при РНБОУ Укр. аген. фін. розвитку. - К. 2002. - 284 с.

УДК 349

Юридичні науки

РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВЧОГО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЛІС»

Яценко В.Г.

*студентка юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
м. Київ, Україна*

Ліси займають важливе місце серед природних ресурсів. Вони є потужним природним регулятором водного балансу й клімату, виробниками кисню, надійним засобом охорони ґрунтів від ерозії, нейтралізації шкідливих впливів виробничих викидів у довкілля. Ліси мають і велике народногосподарське значення, завдяки їм отримуємо, зокрема, будівельний матеріал й промислову сировину, дикорослі плоди, ягоди, лікарські рослини тощо. Загальна площа земель лісового фонду становить 10,8 млн. га, з яких вкрито лісовою рослинністю 9,5 млн. га, що становить 15,7 відсотка території України. За 50 років лісистість зросла майже в 1,5 рази, а запас деревини - в 2,5 рази та досяг 1,8 млрд. м³

У Радянському Союзі поняття лісу вважали елементом ландшафту, що органічно поєднується із землею, впливає на ґрунт та атмосферу, є джерелом деревини та інших продуктів, а також включається до лісового фонду уповноваженим державним органом [1, с. 39].

В еколого-правовій науці радянського періоду існувала думка про те, що ліс варто розглядати як невід'ємну частину землі, тобто як один об'єкт правового регулювання. Така позиція пов'язана із тим, що лісове законодавство та право зародилося і тривалий час розвивалося у правовому полі земельного права[2, с. 129].

Поняття лісу в українському законодавстві з'явилося у Лісовому кодексі України і було законодавчо закріпленим у ст. 1 Лісового кодексу України ще у 1994 р. В той час поняття «лісу» являло собою «сукупність землі, рослинності, в якій домінують дерева та чагарники, тварин, мікроорганізмів та інших природних компонентів, що в своєму розвитку біологічно взаємопов'язані, впливають один на одного і на навколишнє середовище. Тобто, поняття лісу охоплювало землі, на яких він проростає»[3].

Перша редакція Лісового кодексу України вказує на те, що поняттям лісу охоплювалися земельні ділянки на яких росте ліс, а також вся та рослинність, що складає рослинний фонд. Цілком зрозуміло, що така позиція законодавця була спрямована на те, щоб показати безмовний зв'язок лісів із землею, земельною ділянкою на яких вони ростуть.

Проте у зв'язку із прийняттям Земельного кодексу України у 2001 році та закріпленні поняття «землі лісогосподарського призначення» поняття лісу у Лісовому кодексі України мало дещо інше визначення.

У новій редакції 2004 року, ст. 1 Лісового кодексу України, ліс було визначено, як «тип природних комплексів, у якому поєднуються переважно деревна та чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище» [4].

Поняття «лісу» в редакції 1994 та 2004 року Лісового кодексу України не є спів мірними, адже у редакції Лісового кодексу України до поняття лісу входили насамперед земельні ділянки на яких ростуть ліси, а в редакції 2004 року до лісів законодавець відносить переважно ґрунти.

Така зміна, як вказує О. Чопик, показує те, що виключення землі з поняття лісу є лише потребою суто юридичною з метою уникнення незрозумілостей у правовому регулюванні лісів та земель лісогосподарського призначення. Так, не залишаючи землю складовою частиною лісу, законодавець чітко вказує на те, що норми стосовно використання земель лісогосподарського призначення регулюються земельним законодавством, а норми щодо охорони, відтворення, захисту лісів – лісовим.

В даний час, поняття лісу є тотожним тому, що було визначено у Лісовому кодексі України у ред. 2004 року, лише тип природних комплексів є екосистемою, чим є доповнено статтю 1 Лісового кодексу України.

Отже становлення законодавчого визначення поняття «лісу» розпочалося із закріплення у Радянському Союзі лісу як категорії, що є безмовно пов'язаною із землею. І тому, у першому кодифікованому акті незалежної України поняття лісу відповідало категорії, що було у радянській доктрині. Проте прийняття Земельного кодексу України зумовило, перегляд правової природи поняття «лісу», а саме з метою уникнення певних суперечностей, що можуть виникнути у правовому регулюванні лісів та земель лісогосподарського призначення.

Література:

1. Исупов Д.Н. Общие черты правового режима лесов СССР // Правовые вопросы рационального использования природных ресурсов и некоторые проблемы колхозного права. Сборник ученых трудов Свердловского юридич. института. Свердловск, 1973. - С. 37 – 48
2. Лапчан І. Становлення лісового права та відповідного законодавства України: історичний аспект / І. Лапчан // Право України. – 2006. – № 9. – С. 129–133.
3. Лісовий кодекс України: закон України від 21.01.1994 (в ред. 21.01.1994) № 17, ст. 9. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>
4. Лісовий кодекс України: закон України від 21.01.1994 (в ред. 01.01.2019 р.) № 17, ст. 9. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>
5. Чопик О. Поняття лісу як об'єкта правового регулювання / О. Чопик // Вісник Львівського університету : Серія юридична. – 2010. – Вип. 50. - С. 224-229

